

Nàiseanta 5
Sònrachadh Cùrsa

Gàidhlig Nàiseanta 5

Còd a' chùrsa:	C832 75
Còd measaidh a' chùrsa	X832 75
SCQF:	Ìre 5 (24 puingean creideis SCQF)
Dligheach bho:	seisean 2017–18

Tha sònrachadh a' chùrsa a' toirt seachad fiosrachadh mionaideach mun chùrsa agus measadh cùrsa gus dèanamh cinnteach gum bi measadh cunbhalach agus follaiseach bliadhna an dèidh bliadhna. Tha e a' toirt cunntas air structar a' chùrsa agus measadh a' chùrsa a thaobh nan sgilean, an eòlais agus na tuigse a tha air am measadh.

Tha an sgrìobhainn seo airson tidsearan agus òraidichean agus tha am fiosrachadh àithnteil air fad ann a dh'fheumar gus an cùrsa a libhrigeadh.

An deasachadh seo: An t-Sultain 2017, dreach 2.0

© Ùghdarras Theisteanas na h-Alba 2012, 2017

Clàr-innse

Geàrr-iomradh a' chùrsa	1
Feallsanachd a' chùrsa	2
Adhbhar agus amasan	3
Cò dhà a tha an cùrsa seo?	3
Susbaint a' chùrsa	4
Sgilean, eòlas agus tuigse	4
Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	6
Ionnsachadh airson Seasmhachd	6
Measadh a' chùrsa	7
Structar measaidh a' chùrsa: pàipear cheistean	8
Structar measaidh a' chùrsa: obair shònraichte—sgrìobhadh	10
Stiùireadh air comharrachadh airson obair shònraichte—sgrìobhadh	14
Structar measaidh a' chùrsa: còmhraidh	19
Stiùireadh air comharrachadh Còmhraidh	22
Rangachadh	27
Co-ionannachd agus in-ghabhaltas	28
Tuilleadh fiosrachaidh	29
Pàipear-taic: notaichean taice a' chùrsa	30
Ro-ràdh	30
A' leasachadh sgilean, eòlas agus tuigse	30
Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg	33
Ag ullachadh airson measadh cùrsa	38
Leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	44

Geàrr-iomradh a' chùrsa

Tha 24 puingean creideis SCQF sa chùrsa seo, a tha a' toirt a-steach ùine ullachaidh airson measadh a' chùrsa. Is e 160 uair a thìde an ùine bharalach a bheir tagraichean airson an cùrsa a chrìochnachadh.

Tha còig co-phàirtean ann am measadh a' chùrsa.

Co-phàirt	Comharra	Ùine
Co-phàirt 1: pàipear cheistean 1: Leughadh	30	1 uair agus 40 mionaid
Co-phàirt 2: pàipear cheistean 1: Litreachas	20	
Co-phàirt 3: pàipear cheistean 2: Èisteachd	20	25 mionaidean
Co-phàirt 4: Obair shònraichte–sgrìobhadh	20	Faic an earrann 'Measadh a' chùrsa'
Co-phàirt 5: Còmhradh	30	6–8 mionaidean Faic an earrann 'Measadh a' chùrsa'

Inntrigeadh ga mholadh	Adhartas
Tha inntrigeadh don chùrsa seo an urra ris an ionad. Bu chòir do na tagraichean a bhith air ìre a' churraicealaim ceithir a ruighinn no an cùrsa Gàidhlig Nàiseanta 4 no teisteanasan co-ionann agus/no eòlas fhaighinn mus tòisich iad air a' chùrsa seo.	♦ teisteanasan eile ann an Gàidhlig no raointean co-cheangailte ♦ tuilleadh ionnsachaidh, cosnadh agus/no trèanadh

Cùmhnanntan duaise

Tha an ìre a thèid a bhuileachadh stèidhichte air na comharran iomlan air an coileanadh thar gach co-phàirt de mheasadh a' chùrsa.

Le bhith a' coileanadh a' chùrsa seo, bithear a' faighinn gu fèin-obrachail teisteanas air a' Phrìomh Sgil a leanas:

- ♦ Conaltradh aig SCQF ìre 5

Feallsanachd a' chùrsa

Tha Cùrsaichean Nàiseanta a' nochdadh luachan, adhbharan agus prionnsapalan a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais. Bidh iad a' tabhann sùbailteachd, a' toirt uine seachad airson ionnsachadh, a' cur barrachd fòcas air sgilean agus a' cur ionnsachadh an gnìomh, agus a' toirt cothrom airson pearsanachadh agus roghainn.

Bidh a h-uile cùrsa a' toirt chothroman do thagraichean farsaingeachd, dùbhlàn agus cur an gnìomh a leasachadh. Tha fòcas agus cothromachadh a' mheasaidh air an dèanamh freagarrach do gach cuspair.

Anns a' chùrsa Gàidhlig Nàiseanta 5, bidh cuideam ga chur air leasachadh sgilean agus cur nan sgilean sin an gnìomh. Bidh dòighean measaidh co-rèireach, ion-amasach agus a' brosnachadh sàr chleachdadh, a' leigeil le tagraichean na h-ìrean as àirde a tha nan comas a ruighinn.

Tha an cùrsa a' toirt cothroman do na tagraichean a bhith a' faighinn is a leasachadh buadhan is comasachdan nan ceithir comasan, a bharrachd air sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Bidh na tagraichean a' dol an sàs le raon farsaing de dhiofar theacsaichean ann am meadhanan eadar-dhealaichte. A' togail air na ceithir comasan, leigidh an cùrsa leis na tagraichean conaltradh, a bhith nan luchd-smaoineachaidh breithneachail, agus mothachadh cultarail a leasachadh a bharrachd air a bhith cruthachail. Bidh na tagraichean cuideachd a' leasachadh eòlas air dualchas litreachais is cànanach na h-Alba.

Tha cànan is litearrachd cudromach gu pearsanta, gu sòisealta agus gu h-eaconamach. Tha comas thagraichean a bhith a' cleachdadh cànan na laighe aig teis-mheadhan an comais a bhith a' leasachadh agus a' cur an cèill an smuaintean, ionnsachadh agus fèin-aithne.

A bharrachd air seo, tha an cùrsa a' toirt seachad cothrom do na tagraichean a bhith a' leasachadh tuigse air mar a bhios cànan ag obrachadh, agus mar a bhithear a' cleachdadh cànan gus beachdan is fiosrachadh a chur an cèill sa Ghàidhlig: a bhith a' cleachdadh smaoineachadh cruthachail is breithneachail gus beachdan is argamaidean a cho-chur; a bhith a' leasachadh sgilean breithneachail litearrachd is pearsanta, eadar-phearsanta is sgilean obair ann am buidhnean; a bhith a' leasachadh ionnsachaidh fa leth; a bhith a' faighinn barrachd tlachd à agus tuigse de an cànan is cultar fhèin, agus cànan is cultar aig daoine eile.

Tha an cùrsa ag altram aire air cànan agus tuigse air raon farsaing de litreachas agus teacsaichean. Tha seo a' comasachadh thagraichean gus cothrom fhaighinn air an dualchas is eachdraidh chultarach aca fhèin, a bharrachd air cultar is eachdraidh dhaoine eile.

Adhbhar agus amasan

'S e prìomh adhbhar a' chùrsa cothrom a thoirt do thagraichean an sgilean a leasachadh ann an leughadh, leughadh breithneachail, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh gus Gàidhlig a thuigsinn is a chleachdadh.

Bidh tagraichean, agus iad a' leasachadh an cuid sgilean litearrachd, nas comasaiche air fiosrachadh a ghiullachd nas fhasa, eòlas air cànan a chur an gnìomh ann an co-theacsaichean iomchaidh agus buntainneach, agus misneachd a chosnadh gus gnìomhan ùra agus nas dùbhlanaiche a ghabhail os làimh ann an caochladh shuidheachaidhean.

A' togail air sgilean litearrachd, bidh an cùrsa a' leasachadh tuigse air eadar-fhillteachd cànan, a' toirt a-steach tro bhith a' sgrùdadh raon farsaing de theacsaichean. Bidh an cùrsa a' leasachadh ìrean àrda de smaoineachadh anailiseach agus tuigse air buaidh cànan.

Bidh an cùrsa a' toirt cothroman do thagraichean raon farsaing de sgilean a leasachadh is a chur am meud. Gu sònraichte, tha an cùrsa ag amas air leigeil leis na tagraichean a bhith a' leasachadh:

- ◆ comas èisteachd, leughadh, còmhradh is sgrìobhadh sa Ghàidhlig, mar a tha iomchaidh don adhbhar, don luchd-amais agus don cho-theacsa
- ◆ comas teacsan a thuigsinn, a mhion-sgrùdadh is a luachadh, mar a tha iomchaidh don adhbhar is don luchd-amais ann an co-theacsan litreachais, cànan, meadhanan is cultair
- ◆ comas teacsan a chruthachadh is a dhèanamh, mar a tha iomchaidh don adhbhar, don luchd-amais is don cho-theacsa
- ◆ comas eòlas cànan a chur an gnìomh
- ◆ an eòlas is tuigse de dhualchas cultarail na Gàidhlig agus dualchas cultarail dhaoine eile

Cò dhà a tha an cùrsa seo?

Tha an cùrsa a' toirt cothroman do thagraichean a tha air foghlam farsaing coitcheann fhaighinn no aig a bheil teisteanasan Gàidhlig aig ìre SCQF nas ìsle no teisteanas Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh). Feuch gun toir thu sùil air stiùireadh an SQA *Stiùireadh air Riarachadh airson Phrògraman Ionnsachaidh agus Teisteanasan Gàidhlig agus Gaelic (Luchd-ionnsachaidh)*.

Susbaint a' chùrsa

Bidh an cùrsa a' toirt cothrom do thagraichean an sgilean a leasachadh ann an leughadh, leughadh breithneachail, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh gus Gàidhlig a thuigsinn agus a chleachdadh.

Tha structar a' chùrsa a' comasachadh thagraichean gus fòcas a chur air na sgilean a dh'fheumar gus cànan a thuigsinn, anailiseachadh, a luachadh, a chruthachadh agus a thoirt seachad.

Sgilean, eòlas agus tuigse

Sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa

Tha na leanas a' toirt tar-shealladh farsaing air na sgilean cuspaireil, eòlas agus tuigse a thèid a leasachadh sa chùrsa:

- ◆ leughadh, leughadh breithneachail, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh, mar a tha iomchaidh don adhbhar agus don luchd-amais
- ◆ a' tuigsinn, a' mion-sgrùdadh agus a' luachadh theacsaichean mionaideach agus iom-fhillte, mar a tha iomchaidh don adhbhar agus don luchd-amais ann an co-theacsaichean litreachais, cànan, mheadhanan agus cultair
- ◆ a' cruthachadh agus a' sgrìobhadh theacsaichean mionaideach agus iom-fhillte, mar a tha iomchaidh don adhbhar agus don luchd-amais ann an raon farsaing de cho-theacsaichean
- ◆ a' cleachdadh eòlas agus tuigse air cànan
- ◆ a' cleachdadh eòlas agus tuigse mu dhualchas cultarail na Gàidhlig agus dualchas cultarail dhaoine eile

Sgilean, eòlas agus tuigse airson measadh a' chùrsa

Tha na leanas a' toirt seachad mion-fhiosrachadh mu sgilean, eòlas agus tuigse a tha gan samplachadh ann am measadh a' chùrsa:

- ◆ sgilean air infeireans agus geàrr-chunntas a dhèanamh
- ◆ eòlas air modhan agus gnèithean litreachais, a' toirt a-steach taobhan dualchais
- ◆ eòlas air co-theacsaichean litreachais, cànan is meadhanan
- ◆ eòlas air dòighean agus innleachdan litreachais, a gabhail a-steach caractarachd, cleachdadh co-chòmhradh, structar, taghadh fhaclan agus tòn, taobh aithriseach, faireachdainn, cruthachadh mothachadh air àite, gnàthasan gnè-litreachais, co-chàradh agus co-dhealbhachd
- ◆ gnàthachas litreachaidh na Gàidhlig
- ◆ eòlas air dualchas litreachail na Gàidhlig agus/no cultar an latha an-diugh
- ◆ sgilean a tha riatanach airson sgrìobhadh breithneachail no cruthachail

Nochdaidh na tagraichean cuideachd eòlas gràmair agus comas air tuigsinn:

- ◆ an t-eadar-dhealachadh eadar cleachdaidhean co-chiallachaidh (*connotative*) is cleachdaidhean comharrachaidh (*denotative*) a thaobh cànan
- ◆ ainmean is cleachdaidhean nam prìomh chlasan fhacal — ainmear, riochdair, buadhair, alt, gnìomhair, co-ghnìomhair, roimhear agus naisgear
- ◆ ainmean is cleachdaidhean nam bun aonadan co-chàrail — seantans, clàs, abairt/buidheann-fhaclan
- ◆ na gnàthachasan as cumanta a chleachdar ann an Gàidhlig sgrìobhte
- ◆ am briathrachas breithneachail a tha riatanach airson beachdachadh air raon farsaing de theacsaichean

Tha na sgilean, an t-eòlas agus an tuigse a tha sa chùrsa iomchaidh airson ìre SCQF a' chùrsa. Tha na tuairisgeulan ìre SCQF a' toirt tuilleadh fiosrachaidh mu fheartan agus coileanadh ris am biodh dùil aig gach ìre SCQF, agus tha iad rim faighinn air làrach-lìn SCQF (www.scqf.org.uk).

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh

Tha an cùrsa seo a' cuideachadh thagraichean gus sgilean farsaing, coitcheann a leasachadh. Tha na sgilean seo stèidhichte air [Frèam-obrach Sgilean SQA: Sgilean airson Ionnsachadh, Sgilean airson Beatha agus Sgilean airson Cosnadh](#) agus a' tarraing bho na prìomh raointean sgilean a leanas:

1 Litearrachd

- 1.1 Leughadh
- 1.2 Sgrìobhadh
- 1.3 Èisteachd agus còmhraidh

4 Comas-cosnaidh, iomairt agus saoranachd

- 4.6 Saoranachd

5 Sgilean smaoineachaidh

- 5.3 Cur an gnìomh
- 5.4 Mion-sgrùdadh agus luachadh

Feumaidh na sgilean seo a thoirt a-steach don chùrsa aig ìre iomchaidh, far a bheil cothroman freagarrach ann.

Tha tuilleadh fiosrachaidh air mar a dh'fhaodar sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh a bhith air an toirt a-steach ann an nòtaichean-taice a' chùrsa.

Ionnsachadh airson Seasmhachd

Tha SQA dealasach a thaobh cothroman aithneachadh airson luachan, sgilean, eòlas agus tuigse co-cheangailte ri Ionnsachadh airson Seasmhachd a leasachadh taobh a-staigh gach Cùrsa Nàiseanta.

Measadh a' chùrsa

Tha measadh a' chùrsa stèidhichte air an fhiosrachadh san sgrìobhainn seo.

Coileanaidh measadh a' chùrsa adhbharan agus amasan a' chùrsa le bhith a' dèiligeadh ri:

- ♦ farsaingeachd – a' tarraing air eòlas agus sgilean bho air feadh a' chùrsa
- ♦ dùbhlán – feumach air barrachd doimhneachd no leudachaidh air eòlas agus/no sgilean
- ♦ cur an gnìomh – feumach air eòlas agus/no sgilean a chur an gnìomh ann an co-theacsaichean practaigeach no teòiridheach mar a bhios iomchaidh

Leigidh seo le tagraichean fianais a thoirt seachad air:

- ♦ tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh de theacsaichean sgrìobhte is labhairteach nach fhacas roimhe
- ♦ sgilean leughaidh breithneachail
- ♦ sgilean sgrìobhaidh breithneachail no cruthachail
- ♦ a' cur an gnìomh sgilean cànan

Structar measaidh a' chùrsa: pàipear cheistean

Pàipear cheistean 1: Leughadh agus Litreachas

50 comharra

Tha am pàipear cheistean seo a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean a leanas a nochdadh:

- ♦ leughadh airson tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh de theacsa Gàidhlig sgrìobhte nach fhacas roimhe
- ♦ sgilean leughaidh bhreithneachail de theacsa Gàidhlig air a bheileir eòlach, a' toirt fa-near do cho-theacsa litreachais, modh agus gnè iomchaidh

Tha 50 comharra a-mach à 120 comharra gu h-iomlan sa phàipear cheistean airson measadh a' chùrsa.

Tha dà earrann sa phàipear cheistean seo.

Earrann 1, Leughadh airson tuigsinn, mion-sgrùdadh agus luachadh 30 comharra.

Buillichear comharran airson a bhith a' cur an gnìomh sgilean leughaidh ann an tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh air aon teacsa neo-fhicseanail nach fhacas roimhe. An lùib a' mheasaidh tha tagraichean a' freagairt cheistean gus na sgilean leughaidh seo a nochdadh agus a' cur crìoch air pìos-obrach a tha a' toirt a steach a bhith deanamh infheireans agus geàrr-chunntas.

Earrann 2, Litreachas 20 comharra.

Buillichear comharran airson sgilean leughaidh breithneachail agus eòlas a chur an gnìomh ann a bhith a' sgrìobhadh aon aiste bhreithneachail stèidhte air rannsachadh aon theacsa Gàidhlig bho na leanas: bàrdachd, sgeulachd ghoirid, nobhail, dràma no fiolm/telebhisean.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh a' phàipeir cheistean

Tha am pàipear cheistean seo ga sheatadh agus ga chomharrachadh leis an SQA, agus ga libhrigeadh ann an ionadan fo chumhachan a chaidh a shònrachadh airson deuchainnean taobh a-muigh le SQA.

Tha 1 uair a thìde agus 40 mionaid aig tagraichean airson a' phàipear cheistean seo a chrìochnachadh.

Pàipear cheistean 2: Èisteachd

20 comharra

Tha am pàipear cheistean seo a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean a leanas a nochdadh:

- ♦ èisteachd airson tuigse, mion-sgrùdadh is luachadh air teacsa Gàidhlig labhairteach

Tha 20 comharra a-mach à 120 comharra gu h-iomlan sa phàipear cheistean seo.

Tha aon earrann sa phàipear cheistean seo.

Buillichear comharra airson a bhith a' cur an gnìomh sgilean èisteachd ann an tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh air aon teacsa Gàidhlig neo-fhicseanail labhairteach agus a tha mionaideach, nach cualas roimhe.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh a' phàipeir cheistean

Tha am pàipear cheistean seo ga sheatadh agus ga chomharrachadh leis an SQA, agus ga libhrigeadh ann an ionadan fo chumhachan a chaidh a shònrachadh airson deuchainnean taobh a-muigh le SQA.

Tha mu 25 mionaid aig tagraichean airson a' phàipear cheistean seo a chrìochnachadh.

Bithear a' foillseachadh eisimpleirean de phàipearan cheistean airson cùrsaichean Nàiseanta 5 air làrach-lìn an SQA. Tha iad sin a' nochdadh inbhe, structar agus riatanasan nam pàipearan cheistean a bhios tagraichean a' gabhail. Tha na pàipearan sampail cuideachd a' toirt a-steach stiùireadh comharrachaidh.

Structar measaidh a' chùrsa: obair shònraichte–sgrìobhadh

Obair shònraichte–sgrìobhadh

20 comharra

Tha an obair shònraichte–sgrìobhadh a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean, eòlas agus tuigse a leanas a nochdadh ann an Gàidhlig, an dàrna cuid tro sgrìobhadh cruthachail no tro sgrìobhadh breithneachail:

- ♦ sgrìobhadh ann an gnè-litreachais roghnaichte
- ♦ sgrìobhadh air adhbhar is luchd-amais roghnaichte

Tha 20 comharra san obair shònraichte a-mach à 120 comharra gu h-iomlan airson measadh a' chùrsa.

Chan eil ach aon earrann san obair shònraichte–sgrìobhadh.

Tar-shealladh air obair shònraichte–sgrìobhadh

Chan eil ach aon phìos sgrìobhte san obair shònraichte–sgrìobhadh. Bidh an tagraiche a' taghadh an dàrna cuid teacsa cruthachail no breithneachail a sgrìobhadh. Bheir an tidsear no òraidiche taic don tagraiche airson fòcas, tèama agus gnè-litreachais an sgrìobhaidh a thaghadh.

Faodaidh sgrìobhadh cruthachail a bhith a' toirt a-steach:

- ♦ aiste phearsanta/smuainteachail
- ♦ pìos ficsein rosg (me sgeulachd ghoirid, earrann bho nobhail)
- ♦ dàn no seata de dhàin a tha co-cheangailte ri chèile le cuspair
- ♦ sgrìobt dràmach (me sealladh, fèin-labhairt, sgeidse)

Faodaidh sgrìobhadh breithneachail a bhith a' toirt a-steach:

- ♦ aiste ìmpidheach
- ♦ aiste argamaideach
- ♦ aithris airson adhbhar sònraichte
- ♦ pìos sgrìobhaidh tar-ghnìomhach

Chan eil an liosta seo a' gabhail a-steach a h-uile nì, ach tha i a' toirt seachad stiùireadh air modhan-obrach a dh'fhaodadh tagraichean a chleachdadh.

Tha dà ìre san obair shònraichte–sgrìobhadh:

- ♦ planadh agus leasachadh
- ♦ sgrìobhadh

Ged a bhios an tidsear no òraidiche taiceil, is e na tagraichean a dh'fheumas am planadh, stiùireadh is coileanadh a ghabhail os làimh san obair.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh na h-obrach sònraichte–sgrìobhadh

Tha an obair shònraichte–sgrìobhadh:

- ♦ air a cur air dòigh le ionadan taobh a staigh stiùireadh bhon SQA
- ♦ air a coileanadh fo ìre de dh'aireachas is smachd
- ♦ air a cruthachadh gu neo-eisimeileach leis an tagraiche

Thathar a' cur a-steach fianais chun an SQA airson comharrachadh bhon taobh a-muigh. Tha measadh càileachd air a' chomharrachadh uile ga dèanamh leis an SQA.

Cumhaichean measaidh

Ùine

Thathar a' dèanamh a' mheasadh thar ùine. Bu chòir do na tagraichean a' tòiseachadh aig àm iomchaidh sa chùrsa. Mar as trice, tha seo nuair a tha iad air a' chuid as motha de dh'obair a' chùrsa a choileanadh no nuair a ruigeas an sgilean sgrìobhaidh an ìre leasachaidh is inbheachd a tha a dhìth airson Gàidhlig Nàiseanta 5.

Aireachas, smachd agus dearbhadh

Feumaidh tidsearan is òraidichean an dleastanas proifeiseanta aca a choileanadh gus dèanamh cinnteach gur e obair an tagraiche fhèin a tha san fhianais a tha an tagraiche a' cur a-steach. Far a bheil teagamhan ann mu fhìrinneas a' phìos sgrìobhaidh, chan fhaodar gabhail ris mar fhianais.

Bu chòir don ìre sgrìobhaidh dheireannaich a bhith air a choileanadh fo bheagan aireachais is smachd. Ged a dh'fhaodas na tagraichean pàirt den obair a chrìochnachadh air falbh bho shuidheachadh an ionnsachaidh is teagaisg, tha seo a' ciallachadh gum feum tidsearan is òraidichean pròiseasan a chur air dòigh gus cumail sùil air adhartas airson dèanamh cinnteach gur ann leis an tagraiche fhèin a tha an obair, agus nach robh mèirle-sgrìobhaidh ann. Chan fheum seo a bhith a' ciallachadh shuidheachaidhean foirmeil, tìmichte agus fo mharasgladh, ach aig a h-uile ìre de dh'ullachadh agus cruthachadh a' phìos-obrach, bu chòir gu bheil sùil gheur ga cumail air ghnòthaichean gus dèanamh cinnteach gur e obair an tagraiche fhèin a th'ann.

Dh'fhaodadh dòighean gus fianais tagraiche a dhearbhadh a bhith a' gabhail a-steach:

- ♦ coinneamhan cunbhalach le tagraichean airson sgrùdadh agus/no sùil a chumail air adhartas
- ♦ agallamhan goirid, pearsanta gus sùil a chumail air ghnòthaichean
- ♦ liostaichean-sgrùdaidh a tha a' clàradh gnìomhachd agus/no adhartas
- ♦ clàr mion-cheart de thùsan a chaidh a chleachdadh
- ♦ a' dèanamh cinnteach gu bheil fios aig na tagraichean air dè dìreach a dh'fheumar airson na h-obrach sònraichte, agus gu bheil iad air an leabhran SQA *Your Coursework* a leughadh agus a thuigsinn

Feumar aithneachadh gu soilleir le comharran-labhairt far an do chleachdadh luaidhean dìreach bho thùsan ann an sgrìobhadh breithneachail. Feumar mion-fhiosrachadh sònraichte a thoirt seachad mu na tùsan, mar eisimpleir cinn-latha agus sgrìobhadairean altan

phàipearan-naidheachd, làraichean-lìn sònraichte, tiotalan is cinn-latha foillseachaidh leabhraichean. Cha bhithear a' gabhail ris a bhith ag ràdh, mar eisimpleir, 'mar a chanas artaigilean phàipearan-naidheachd' no 'a leugh mi air an Eadar-lìon'. Is e mèirle-sgrìobhaidh a tha ann nuair a chleachdar stuthan aig daoine eile gun sin aithneachadh, leithid dèanamh togail agus lethbhreac bhon eadar-lìon no tùs sam bith eile, no cur ann am faclan eile no dèanamh geàrr-chunntas de dh'fhiosrachadh bho thùs eile is a' leigeil seachad gur ann leis an tagraiche fhèin a tha e, agus tha peanasan troma ceangailte ris.

Feumaidh tagraichean am pìos-sgrìobhaidh aca a chur a-steach le bhith a' cleachdadh na teamplaid a rinneadh le SQA, an dàrna cuid làmh-sgrìobhte no le giollachd-teacsa. Feumaidh tagraichean dearbhadh le an ainm-sgrìobhte gur e an obair aca fhèin a tha iad a' cur a-steach, tiotal a thoirt dha agus innse dè a' ghnè-litreachais a thagh iad. Feumaidh na chuireas tagraichean a-steach a bhith so-leughadh agus saor bho nòtachaidhean bhon tidsear no òraidiche.

Goireasan

Chan eil cuingealachadh ann a thaobh nan goireasan a dh'fhaodas na tagraichean cur gu feum, mar eisimpleir, teacsaichean piobrachaidh, leabhraichean-lorg gràmair is faclairean.

Cuideachadh reusanta

Feumaidh tagraichean uallachadh gu neo-eisimeileach airson na h-obrach sònraichte-sgrìobhadh. Ach faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad mus tachair am pròiseas measaidh foirmeil. Tha an teirm 'cuideachadh reusanta' ga cleachdadh gus feuchainn ris an fheum airson taic a chothromachadh leis an fheum a bhith a' seachnadh cus cuideachaidh. Ma tha feum aig tagraichean air barrachd na thathar a' meas mar 'cuideachadh reusanta', dh'fhaodadh nach eil iad deiseil airson measadh no gun deach an inntigeadh don ìre cheàrr de theisteanas.

Faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad air bunait choitcheann do chlas no do bhuidheann thagraichean, mar eisimpleir, comhairle air mar a lorgar fiosrachadh airson aiste bhreithneachail. Faodar a thoirt seachad cuideachd do thagraichean air bunait fa leth. Dh'fhaodadh tagraichean a bhith ag iarraidh a sgrìobhadh mu chuspair sa bheil ùidh shònraichte aca agus dh'fhaodadh iad culaidh-bhrosnachaidh a chruthachadh ann an co-obrachadh leis an tidsear no òraidiche aca.

Tha e ceadachd ma bheir an tidsear no òraidiche seachad:

- ♦ còmhradh tòiseachaidh leis na tagraichean air roghnachadh na gnè-litreachais agus a' chuspair, a' leantainn air adhart gu dreachd phlana a' chruthachadh
- ♦ molaidhean labhairte no sgrìobhte air leasachaidhean a dh'fhaodar dèanamh don chiad dreachd

Chan eil e ceadachd don tidsear no òraidiche na leanas a thoirt seachad:

- ♦ eisimpleirean de fhreagairtean a tha sònraichte ri gnìomhan tagraiche
- ♦ comhairle shònraichte air mar a dh'fhaodar briathran a chur ann an dòigh eile
- ♦ prìomh bheachd-smuainean, no structar no plana sònraichte
- ♦ ceartachadh mhearachdan ann an litreachadh agus puingeachadh
- ♦ fios air ais air barrachd air aon dreachd sgrìobhaidh

Fianais ri thional

Tha feum ann air an fhianais tagraiche a leanas airson na h-obrach sònraichte—sgrìobhadh:

- ♦ aon phìos sgrìobhaidh a tha an dara cuid cruthachail no breithneachail
- ♦ duilleag chòmhdach no a leithid le ainm-sgrìobhte an tagraiche

Meud

Feumaidh am pìos sgrìobhaidh a bhith mu 700–1,000 facal de dh'fhaid, ach faodaidh pìos nas giorra na làn chomharran fhaighinn, ma tha e iomchaidh don chùis.

Ma tha an àireamh fhaclan nas àirde na 10% den chrìch as àirde, thèid peanas a chur an sàs.

Stiùireadh air comharrachadh airson obair shònraichte–sgrìobhadh

Ann an co-rèir ri cleachdadh àbhaisteach an SQA, tha an stiùireadh air comharrachadh a leanas ga sheòladh ris an neach-cheartachaidh. Bidh seo cuideachail mar an ceudna dhaibhsan a tha ag ullachadh tagraichean airson measadh a' chùrsa.

Prionnsapalan coitcheann air comharrachadh airson Gàidhlig Nàiseanta 5: obair shònraichte–sgrìobhadh

Thathar a' cur nan prionnsapalan coitcheann seo an gnìomh an-còmhnaidh nuair a tha sibh a' comharrachadh obair a chuireas tagraichean a-steach airson na h-obrach shònraichte–sgrìobhadh seo. Feumar na prionnsapalan seo gan cleachdadh còmhla ris an stiùireadh mhionaideach air comharrachadh, a tha ag ainmeachadh nam prìomh fheartan a tha riatanach ann am freagairtean tagraichean.

- a Feumar comharran gach tagraiche a bhuileachadh **an-còmhnaidh** a rèir nam prionnsapalan coitcheann air comharrachadh seo agus an stiùiridh mhionaideach airson a' phìos obrach.
- b Thathar a' cleachdadh comharrachadh posataibh an-còmhnaidh. Tha seo a' ciallachadh gum bi tagraichean a' cruinneachadh chomharran far a bheil iad a' taisbeanadh sgilean, eòlas is tuigse a tha buntainneach: chan eilear a' toirt chomharran air falbh airson mhearachdan no dearmadan.
- c Thathar a' measadh sgrìobhadh an tagraiche a thaobh susbaint agus stoidhle.
- d Bu chòir gu bheilear a' cleachdadh measadh iomlanach. Bidh neartan agus laigsean anns a h-uile pìos sgrìobhaidh; bu chòir don mheasadh fòcas a chumail, cho fad 's a ghabhas, air na neartan, gun a bhith a' toirt fa-near do laigsean ach nuair a tha iad a' toirt droch bhuaidh air a' choileanadh iomlan. Bu chòir gun toirear comharran air càileachd an sgrìobhaidh, agus cha bu chòir an toirt air falbh airson mhearachdan no dearmadan.
- e Chan fheum an sgrìobhadh a bhith foirfe airson na làn chomharran fhaighinn.

Stiùireadh mionaideach air comharrachadh airson Gàidhlig Nàiseanta 5: obair shònraichte–sgriobhadh

Tha na clàran gu h-ìosal a' toirt tuairisgeul air feartan obair shònraichte–sgriobhadh a thaobh dà fheart:

- ♦ susbaint
- ♦ stoidhle

Airson a' phios sgrìobhaidh a chuirear a-steach, bu chòir don neach-ceartachaidh an tuairisgeulaiche raoin a thaghadh bho na tuairisgeulaichean gu h-ìosal a tha a' freagairt as fhèarr air obair an tagraiche.

Aon uair 's gu bheil air an tuairisgeulaiche as fhreagarraiche a thaghadh:

- ♦ Far a bheil an fhianais cha mhòr a rèir an inbhe nas àirde, bu chòir an comharra as àirde bhon raon a thoirt seachad.
- ♦ Far a bheil obair an tagraiche dìreach a' coileanadh air an dearbh inbhe, is e an comharra as ìsle às an raon a bu chòir a thoirt seachad.

Ann an suidheachaidhean eile, bu chòir don luchd-sgrùdaidh am breithneachadh proifeiseanta a chur gu feum ann a bhith a' tighinn gu co-dhùnadh mun chomharra. Mar eisimpleir 13–10: bu chòir don luchd-sgrùdaidh beachdachadh a-rithist air comasan an tagraiche anns an dà raon, susbaint agus stoidhle. Ma tha an tagraiche dìreach a' call air 13, thoir seachad 12. Ma tha an tagraiche ach beagan air thoiseach air 10, thoir seachad 11.

Feumaidh gun toirear comharra de neoini (0) far nach toir an tagraiche seachad fianais sam bith a tha a' freagairt air tuairisgeulaiche a' choileanadh.

Airson riathanasan as ìsle a choileanadh airson an raoin 13–10, feumaidh am pìos taisbeanadh cruinneas theicnigeach riarachail. Faodaidh mearachdan a bhith san sgrìobhadh, ach cha bhi iad brìoghmhor. Bu chòir gu bheil paragrafachd, cruthachadh sheantansan, litreachadh agus puingeachadh pongail gu leòr's gum bi a' chiall soilleir air a' chiad leughadh.

Bu chòir don luchd-sgrùdaidh na clàran a leanas a chleachdadh airson gach gnè-sgrìobhaidh airson an cuideachadh ann a bhith a' buileachadh comharra.

Cruthachail

Susbaint

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
- tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais Mar a tha iomchaidh don ghnè-litreachais: - feartan cruthachail a tha fìor mhath - thathar a' cur an cèill/ a' rannsachadh faireachaidhean/frith-ghluasadan/eòlasan le ìre glè àrd de fèin-mhothachadh/com-pàirteachas/lèirsinn/mothalachd	- tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais gu ìre mhòr Mar a tha iomchaidh don ghnè-litreachais: - feartan cruthachail a tha math - thathar a' cur an cèill/ a' rannsachadh faireachaidhean/frith-ghluasadan/eòlasan le ìre àrd de fèin-mhothachadh/com-pàirteachas/lèirsinn/mothalachd	- tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais ga leantainn gu cuimseach math Mar a tha iomchaidh don ghnè-litreachais: - feartan cruthachail a tha follaiseach - thathar a' rannsachadh faireachaidhean/frith-ghluasadan/eòlasan le ìre de chom-pàirteachas	- chan eil aire air adhbhar is luchd-amais an-còmhnaidh co-sheasmhach Mar a tha iomchaidh don ghnè-litreachais: - feartan cruthachail a tha cuibhrichte - thathar a' cur an cèill eòlasan, ach chan ann an-còmhnaidh gu h-ìmpidheach	- chan eil mòran aire air an adhbhar is luchd-amais - cion susbaint - chan eilear a' feuchainn ri cànan a chur gu feum ann an dòigh èifeachdach - giorrad san fhreagairt - neo-bhuntainneas

Stoidhle

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
- thathar a' cur an gnìomh feartan na gnè a chaidh a thaghadh gu h-èifeachdach - tha cànan eug-samhlaichte ann a tha ga chleachdadh gu	- thathar a' cur an gnìomh feartan na gnè a chaidh a thaghadh, gu soirbheachail mar as trice - tha an cànan buntainneach agus ga	- thathar a' cur an gnìomh feartan na gnè a chaidh a thaghadh le ìre de shoirbheachas - tha an cànan èifeachdach gu ìre mhòr	- thathar a' feuchainn ri bhith a' cur an gnìomh feartan na gnè a chaidh a thaghadh - tha cion eug-samhlachd sa chànan	- chan eil mòran aire air an adhbhar is luchd-amais - cion susbaint - chan eilear a' feuchainn ri cànan a chur gu feum

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
tric airson buaidhean eadar-dhealaichte a dhèanamh ♦ tha structar a' phìos a' cur ris an adhbhar/brìgh	chleachdadh aig amannan a dh'fhàgas buaidh ♦ cuiridh structar a' phìos ris an adhbhar/brìgh	♦ tha structar a' phìos iomchaidh airson an adhbhair/brìgh	♦ chan eil structar a' phìos iomchaidh airson an adhbhair/brìgh ♦ tha mearachdan cudromach ann an structar nan seantansan/ paragrafan/litreachadh	ann an dòigh èifeachdach ♦ giorrad san fhreagairt ♦ neo-bhuntainneas

Breithneachail

Susbaint

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
♦ tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais ♦ tha fiosrachadh a' nochdadh fianais de rannsachadh faiceallach, air a thaisbeanadh airson na buaidh as motha agus ann an òrdugh a tha a' sònrachadh nam prìomh phuingeann ♦ tha ìre fìor mhath de neo-chlaonachd/doimhneachd/lèirsinn/lùths ìmpidheach aig beachdan/innleachdan a thathar a' cur an	♦ tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais gu ìre mhòr ♦ tha fiosrachadh a' nochdadh fianais de rannsachadh iomchaidh agus ga thaisbeanadh ann an òrdugh soilleir ♦ tha ìre mhath de neo-chlaonachd/doimhneachd/lèirsinn/lùths ìmpidheach aig beachdan/innleachdan a thathar a' cur an gnìomh airson fiosrachadh a thoirt seachad/argamaid/	♦ tha aire co-sheasmhach air adhbhar is luchd-amais ga leantainn gu cuimseach math ♦ tha fiosrachadh a' nochdadh fianais de rannsachadh agus ga thaisbeanadh ann an òrdugh soilleir ♦ tha beachdan/innleachdan a thathar a' cur an gnìomh airson fiosrachadh a thoirt seachad/argamaid/deasbad/ìmpidh a thoirt a' cur an cèill loidhne de bheachdachadh/	♦ chan eil aire air adhbhar is luchd-amais an-còmhnaidh co-sheasmhach ♦ tha fiosrachadh a' nochdadh beagan rannsachaidh iomchaidh ach chan eilear ga thaisbeanadh an-còmhnaidh ann an dòigh a tha a' cur ris a' bhrìgh ♦ chan eil beachdan/innleachdan a thathar gan cleachdadh airson fiosrachadh a thoirt seachad/argamaid,	♦ chan eil mòran aire air an adhbhar is luchd-amais ♦ cion susbaint ♦ chan eilear a' feuchainn ri cànan a chur gu feum ann an dòigh èifeachdach ♦ giorrad san fhreagairt ♦ neo-bhuntainneas

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
gnìomh airson fìosrachadh a thoirt seachad/argamaid/deasbad/ìmpidh a thoirt agus thathar gan cleachdadh airson loidhne shoilleir de bheachdachadh/seasamh iomchaidh/taobh-seallaidh a chur an cèill	deasbad/ìmpidh a thoirt agus thathar gan cleachdadh airson loidhne shoilleir de bheachdachadh/seasamh/taobh-seallaidh a chur an cèill	seasamh/taobh-seallaidh	deasbad/ìmpidh a thoirt an-còmhnaidh ìmpidheach agus chan eil soilleireachd na loidhne beachdachaidh co-sheasmhach. Dh'fhaodte gu bheil claonadh pearsanta no seanchais san t-seasamh	

Stoidhle

20–17	16–14	13–10	9–5	4–1
◆ feartan na gnè-litreachais taghte gan cleachdadh gu h-èifeachdach ◆ tha cànan eug-samhlaichte ann a tha ga chleachdadh gu tric airson buaidhean eadar-dhealaichte a dhèanamh ◆ tha structar a' phìos a' cur ris an adhbhar/brìgh	◆ feartan na gnè-litreachais taghte gan cleachdadh gu soirbheachail mar as trice ◆ tha an cànan buntainneach agus ga chleachdadh aig amannan a dh'fhàgas buaidh ◆ cuiridh structar a' phìos ris an adhbhar/brìgh	◆ feartan na gnè-litreachais taghte gan cleachdadh le ìre de shoirbheachas ◆ tha an cànan èifeachdach gu ìre mhòr ◆ tha structar a' phìos iomchaidh airson an adhbhar/brìgh	◆ thathar a' feuchainn ri feartan na gnè-litreachais taghte a chleachdadh ◆ tha cion eug-samhlachd sa chànan ◆ chan eil structar a' phìos iomchaidh airson an adhbhar/brìgh ◆ tha mearachdan cudromach ann an structar nan seantansan/paragrafan/litreachadh	◆ chan eil mòran aire air an adhbhar is luchd-amais ◆ cion susbaint ◆ chan eilear a' feuchainn ri cànan a chur gu feum ann an dòigh èifeachdach ◆ giorrad san fhreagairt ◆ neo-bhuntainneas

Structar measaidh a' chùrsa: còmhradh

Còmhradh

30 comharra

Tha an còmhradh a' toirt cothrom do thagraichean a bhith a nochdadh dùbhlán is cur an gnìomh ann an sgil a' chòmhraidh le bhith a' cur an gnìomh sgilean cànan, eòlas is tuigse ann an còmhradh sa Ghàidhlig air cuspair a chaidh a thaghadh leis an tagraiche.

Tha 30 comharra aig an còmhradh a-mach à 120 comharra gu h-iomlan.

Tha aon earrann a-mhàin ann an còmhradh.

Tar-shealladh air Còmhradh

Ainmichidh na tagraichean na co-theacsan/cuspairean airson a' chòmhraidh ro-làimh agus bidh iad air seo innse don tidsear no òraidiche mus gabh iad pàirt sa chòmhradh. Feumar nòta a chumail air na co-theacsaichean/cuspairean a chaidh a thaghadh airson a' chòmhraidh air clàr measaidh an tagraiche (no an leithid). Thathar a' sùileachadh gun robh na co-theacsan/cuspairean a chaidh a thaghadh mar phàirt den chùrsa no de rannsachadh an tagraiche fhèin is gum bi a' chuid mhòr den ullachadh a' gabhail àite an lùib ionnsachaidh is teagaisg àbhaistich.

Faodaidh na tagraichean beantainn do cho-theacsan eile ma thogras iad agus faodaidh iad ceistean a chur cuideachd far a bheil sin iomchaidh. Bu chòir don fhiosrachadh a thèid a chonaltradh a bhith a' toirt a-steach smuaintean is beachdan agus chan e stuth firinneach a-mhàin.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh Còmhradh

Tha an còmhradh:

- ♦ air a sheatadh is a dhearbhadh bhon taobh a-muigh leis an SQA
- ♦ air a libhrigeadh, chomharrachadh is a dhearbhadh air an taobh a-staigh ann an ionadan fo chumhaichean a chaidh a shònrachadh leis an SQA.

Feumar comharran airson co-phàirtean a chaidh a chomharrachadh air an taobh a-staigh a chur gu SQA.

Feumar an còmhradh a dhearbhadh bhon taobh a-muigh le SQA. Thèid fianais a thig a-mach às a' ghnìomh measaidh a chomharrachadh is a dhearbhadh air an taobh a-staigh le luchd-obrach an ionaid a rèir stiùireadh comharrachaidh an SQA. Bheirear seachad fiosrachadh fa leth mu eagrachadh airson cur a-steach fianais air adhbharan dearbhadh an taobh a-muigh.

Cumhaichean measaidh

Ùine

Bu chòir gum mair an còmhradh mu 6–8 mionaidean airson leigeil le tagraichean nochdadh an comasan ann an gabhail pàirt ann an còmhradh leis an tidsear no òraidiche aca, a' cleachdadh Gàidhlig mhionaideach sa cho-theacsa thaghte.

Bu chòir do na tagraichean am measadh a dhèanamh aig àm iomchaidh sa chùrsa. Mar as trice bidh seo an uair a tha iad air crìoch a chur air a' chuid as motha den obair a' chùrsa a choileanadh no nuair a tha an sgilean air ìre leasachaidh is inbheachd a ruighinn a tha a dhìth airson Gàidhlig Nàiseanta 5.

Aireachas, smachd agus dearbhadh

Feumaidh an tidsear no an t-òraidiche uallach proifeiseanta a ghabhail airson a bhith cinnteach gur e obair an tagraiche fhèin a chuirear a-steach mar fhianais.

Tha e cudromach gnothaichean a rèiteachadh gus dèanamh cinnteach gu bheil a' coileanadh na h-obrach ann an àrainneachd iomchaidh, a' cur às do bhuairidhean agus cùl-fhuaim rè a' mheasaidh.

'S ann tro bhith a' cleachdadh dòigh-obrach a tha taiceil is a' gabhail suim a chuireas an tidsear no òraidiche na tagraichean air an socair, a' leigeil leotha coileanadh aig inbhe àrd agus an comas a nochdadh ann an conaltradh ann an dòigh nàdarra air a' chuspair a chaidh a thaghadh. Far a bheil eadar-obrachadh fìor eadar tidsearan is tagraichean agus an tidsear a' freagairt air na chanas an tagraiche agus e gam misneachadh a bhith a' leasachadh tèaman anns a bheil ùidh, is ann an sin a gheibh na tagraichean buannachd agus an cothrom aca nochdadh gu bheil iad comasach air conaltradh gu brìghmhor sa Ghàidhlig.

Mar sin, 's iad na còmhraidhean as fheàrr an fheadhainn anns a bheil na tagraichean an sàs ann an còmhradh nàdarra far a bheil an tidsear a' freagairt an tagraiche agus a' misneachadh còmhraidh brìghmhor is deimhinneach.

Tha e cudromach a bhith a' seachnadh ro-ullachadh airson a' chòmhraidh. Mas e is nach eil ach liosta de cheistean is freagairtean a chaidh ullachadh ro-làimh a tha sa chòmhradh, no sreath de fèin-labhairtean deasaichte le glè-bheag de dh'eadar-theachd no iomradh bhon tidsear no òraidiche, tha seo a' cuingealachadh comas an tagraiche eadar-obrachadh gu brìghmhor.

Goireasan

Faodaidh tagraichean suas gu còig cinn-sgrìobhaidhean a chleachdadh (ochd faclan no nas lugha anns gach fear) airson an cuideachadh, dìreach mar chobhair chuimhne, rè a' chòmhraidh. Chan fheumar na cinn-sgrìobhaidhean seo a chur gu SQA airson adhbharan dearbhaidh.

Cuideachadh reusanta

Feumaidh tagraichean ullachadh gu neo-eisimeileach airson a' measaidh. Ach faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad mus tachair am pròiseas measaidh foirmeil. Tha an teirm 'cuideachadh reusanta' ga cleachdadh gus feuchainn ris an fheum airson taic a chothromachadh leis an fheum a bhith a' seachnadh cus cuideachaidh. Ma tha feum aig tagraichean air barrachd na thathar a' tuigsinn le meas mar 'cuideachadh reusanta', dh'fhaodadh nach eil iad deiseil airson measadh no dh'fhaodadh gun deach an inntrigeadh don ìre cheàrr de theisteanas.

Faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad air bunait choitcheann do chlas no do bhuidheann tagraichean. Faodar a thoirt seachad cuideachd do tagraichean fa leth. Nuair a tha cuideachadh reusanta ga thoirt seachad air bunait aon-ri-aon ann an co-theacsa nì a tha an tagraiche air a dhèanamh no air a thaisbeanadh mar-thà, tha cunnart ann gun tig e gu bhith na thaic do mheasadh. Feumaidh tidsearan is òraidichean a bhith mothachail gum faodadh seo a bhith a' dol seachad air cuideachadh reusanta.

Bu chòir do thidsearan is òraidichean beachd a thoirt seachad air a bheil an cuspair deasbaid freagarrach mus tòisich an tagraiche air a' phìos-obrach.

Faodaidh tagraichean soilleireachadh iarraidh a thaobh briathran brath-ullachaidh no sònrachaidh no stiùireadh airson a' mheasaidh ma tha iad neo-shoilleir dhaibh. San t-suidheachadh seo, bu chòir an soilleireachadh a thoirt don chlas gu lèir..

Tha e ceadachd don tidsear is òraidiche beachdan is comhairle a thoirt seachad air cuspair taghte an tagraiche gus leigeil leis an tagraiche a dhol air adhart gu ath ìrean a' mheasaidh. Feumar clàr a chumail air a' chuideachadh a thugadh seachad airson 's gum faodar obair-phlanaidh an tagraiche a chomharrachadh/bhreithneachadh gu cothromach.

Fianais ri thional

Feumar an fhianais tagraiche a leanas a chur a-steach airson a' chòmhradh seo:

- ◆ bu chòir do na h-ionadan clàradh fuaim no bhidio a chumail den choileanadh airson adhbharan dearbhaidh
- ◆ geàrr-chlàr coileanaidh air a lìonadh leis an luchd-sgrùdaidh

Meud

Cha bhuin seo don chòmhradh.

Stiùireadh air comharrachadh Còmhraidh

Ann an co-rèir ri cleachdadh àbhaisteach an SQA, tha an stiùireadh air comharrachadh a leanas ga sheòladh ris an neach-cheartachaidh. Bidh seo cuideachail mar an ceudna don fheadhainn a tha ag ullachadh thagraichean airson measadh a' chùrsa.

Prionnsapalan coitcheann air comharrachadh airson Gàidhlig Nàiseanta 5: Còmhraidh

Bheirear seachad am fiosrachadh seo airson ur cuideachadh ann a bhith a' tuigsinn nam prionnsapalan coitcheann a dh'fheumas sibh cur an gnìomh nuair a tha sibh a' comharrachadh obair a chuireas tagraichean a-steach don chòmhraidh seo. Feumar na prionnsapalan seo a leughadh còmhla ris an stiùireadh mhionaideach air comharrachadh, a tha ag ainmeachadh nam prìomh fheartan a tha riatanach ann am freagairtean thagraichean.

- a Feumar comharran gach tagraiche a bhuileachadh **an-còmhnaidh** a rèir nam prionnsapalan coitcheann air comharrachadh seo agus an stiùiridh mhionaidich airson a' mheasadh.
- b Cleachd comharrachadh dearbhach an-còmhnaidh. Tha seo a' ciallachadh gum bithear a' cruinneachadh chomharran far a bheil iad a' taisbeanadh sgilean, eòlas is tuigse a tha buntainneach: chan eilear a' toirt chomharran air falbh bho shuim iomlan airson mhearachdan no dearmadan.
- c Bu chòir gum bi measadh iomlanach. Bidh neartan is laigsean sa chòmhraidh; bu chòir don mheasadh fòcas a chumail uiread 's a ghabhas air na neartan, a' toirt fa-near do laigsean far a bheil iad a' dèanamh droch chron air a' choileanadh air fad a-mhàin. Bu chòir gun toirear comharran air càileachd an còmhraidh, agus cha bu chòir an toirt air falbh airson mhearachdan no dearmadan.
- d Faodaidh an luchd-sgrùdaidh an comharra as àirde a bhuileachadh fiù 's ma tha mearachdan beaga ann. Cha bu chòir dhaibh seo a bhith a' toirt air falbh ann an dòigh bhrìghmhor bhon bhuaidh iomlan a' chòmhraidh.

Stiùireadh mionaideach air comharrachadh airson Gàidhlig

Nàiseanta 5: Còmhraidh

Thathar a' toirt tuairisgeul air coileanadh an tagraiche a rèir nan còig prìomh fheartan a leanas airson còmhraidh:

- ♦ stoidhle agus structar:
- ♦ smuaintean is beachdan
- ♦ goireas cànan
- ♦ pongalachd
- ♦ eadar-obrachadh leis an neach-sgrùdaidh

Bu chòir don luchd-sgrùdaidh comharra a bhuileachadh a rèir an stiùireadh gu h-ìosal, agus an comharra seo a chlàradh air clàr measadh an tagraiche, le adhbhar air carson a chaidh an comharra a bhuileachadh.

Aon uair is gu bheil an raon as freagarrach de chomharra air a thaghadh le bhith ag aithneachadh àite an tagraiche, bu chòir don neach-sgrùdaidh an stiùireadh seo a leantainn:

- ♦ Far a bheil an fhianais cha mhòr a rèir an inbhe nas àirde, bu chòir an comharra as àirde bhon raon a thoirt seachad.
- ♦ Far a bheil obair an tagraiche dìreach a' coileanadh air an dearbh inbhe, is e an comharra as ìsle às an raon a bu chòir a thoirt seachad.

Air neo, thoir seachad an comharra bho mheadhan an raoin.

Far a bheil ceithir comharra air an roghainn ann am bann, bu chòir don luchd-sgrùdaidh am breithneachadh proifeiseanta a chur gu feum ann a bhith a' tighinn gu co-dhùnadh mun chomharra. Mar eisimpleir, 14–11: bu chòir don luchd-sgrùdaidh ath-bheachdachadh air comasan an tagraiche sna còig prìomh fheartan. Ma tha an tagraiche dìreach a' call air 14, thoir seachad 13. Ma tha an tagraiche ach beagan air thoiseach air 10, thoir seachad 11.

Feumaidh gun toirear comharra de neoini (0) far nach toir an tagraiche seachad fianais sam bith a tha a' freagairt air tuairisgeulaiche a' choileanaidh.

Tuairisgeul air coileanadh agus comharra

Stoidhle agus structar

Tha an tagraiche:

30–26	25–21	20–18	17–15	14–11	10–6	5–1
a' còmhraidh gu h-èifeachdach, gu co-thàthach, gu fileanta agus ann an dòigh structaraichte gun ach glè bheag de stadaich agus/no gun ach stadaich nàdarra	a' còmhraidh gu h-èifeachdach, gu co-thàthach agus ann an dòigh structaraichte gun ach beagan stadaich	a' còmhraidh gu h-èifeachdach, gu co-thàthach agus ann an dòigh structaraichte gun ach glè bheag de stadaich a tha mi-iomchaidh	a' còmhraidh gu co-thàthach agus ann an dòigh structaraichte le ìre de stadaich nach eil a' toirt air falbh bhon chonaltradh	a dhìth air co-thàthadh is eagrachadh gu leòr agus dh'fhaodadh stadaich bacadh a chur air an eadar-obrachadh	a dhìth air co-thàthadh is eagrachadh agus tha stadaich a' cur bacadh air an eadar-obrachadh	gun cho-thàthadh no eagrachadh agus tha stadaich a' cur bacadh air an eadar-obrachadh

Smuaintean is beachdan

Tha an tagraiche:

30–26	25–21	20–18	17–15	14–11	10–6	5–1
a' cur ris raon farsaing de smuaintean is beachdan buntainneach le ceanglaichean iomchaidh anns a bheil leasachadh de chuspair an deasbaid	a' cur ris raon math de smuaintean is beachdan buntainneach le ceanglaichean iomchaidh anns a bheil leasachadh de chuspair an deasbaid	a' cur ris raon de smuaintean is beachdan buntainneach le ceanglaichean iomchaidh anns a bheil leasachadh de chuspair an deasbaid	a' cur ris raon gu leòr de smuaintean is beachdan buntainneach le ceanglaichean iomchaidh anns a bheil beagan leasachaidh de chuspair an deasbaid	a' cur ris beagan smuaintean is beachdan buntainneach le beagan cheanglaichean anns a bheil beagan leasachaidh de chuspair an deasbaid	a' strì gus toirt seachad raon gu leòr de smuaintean is beachdan buntainneach a tha a' leasachadh cuspair an deasbaid	a' strì gus toirt seachad smuaintean is beachdan buntainneach agus a' leasachadh cuspair an deasbaid

Goireas cànan

Tha an tagraiche:

30–26	25–21	20–18	17–15	14–11	10–6	5–1
a' nochdadh eòlas air raon farsaing de bhriathrachas airson cuspair an deasbaid agus ga chleachdadh gu furasta	a' nochdadh eòlas air raon farsaing de bhriathrachas airson cuspair an deasbaid	a' nochdadh eòlas air raon gu leòr de bhriathrachas airson an deasbad a chumail a' dol	a' nochdadh eòlas air raon gu leòr de bhriathrachas airson an deasbad a chumail a' dol le beagan brosnachaidh	a' nochdadh eòlas cuibhrichte air briathrachas airson cuspair an deasbaid agus tha seo a' cur bacadh air conaltradh aig amannan	a' nochdadh eòlas cuibhrichte air briathrachas airson cuspair an deasbaid agus tha seo a' cur bacadh air conaltradh gu bitheanta	duilgheadas le cuspair an deasbaid air sgàth briathrachas cuibhrichte
a' cleachdadh raon farsaing de structaran, a' toirt a-steach gnàthasan-cainnt gu bitheanta	a' cleachdadh raon farsaing de structaran, is dh'fhaodadh gnàthasan-cainnt a bhith ann	a' cleachdadh raon reusanta farsaing de structaran, is dh'fhaodadh a bhith a' feuchainn ri gnàthasan-cainnt a chur gu feum	a' cleachdadh raon de structaran, is dh'fhaodadh a bhith a' feuchainn ri beagan ghnàthasan-cainnt a chur gu feum	a' cleachdadh raon cuibhrichte de structaran le beagan cainnt ghnàthasach no gun chainnt ghnàthasach idir	a' cleachdadh raon nach eil farsaing gu leòr de structaran	a' cleachdadh structaran a tha a' cur bacadh air conaltradh

Pongalachd

Tha an tagraiche:

30–26	25–21	20–18	17–15	14–11	10–6	5–1
a' cleachdadh cànan mionaideach le ìre àrd de phongalachd	a' cleachdadh cànan mionaideach a tha gu ìre mhòr pongail	a' cleachdadh cànan mionaideach, ged a tha beagan mhearachdan sa ghràmar	a' cleachdadh cànan mionaideach, a dh'aindeoin laigsean ann am pongalachd gràmair	a' còmhraidh le ìre de phongalachd nach eil gu leòr gus brìgh a chur seachad gu cunbhalach	a' còmhraidh le ìre de phongalachd a dh'fhaodas uaireannan tighinn san eadraiginn airson conaltradh soilleir	a' còmhraidh le ìre de phongalachd a tha a' cur bacadh air conaltradh

Eadar-obrachadh leis an neach-sgrùdaidh

Tha an tagraiche:

30–26	25–21	20–18	17–15	14–11	10–6	5–1
a' gabhail seachas leis an neach-sgrùdaidh agus a' freagairt gu nàdarra, agus le ìre de dheòntas a tha a' leasachadh an deasbaid	a' gabhail seachas leis an neach-sgrùdaidh agus a' freagairt le ìre de dheòntas a tha a' cumail taic ris an deasbad	a' gabhail seachas leis an neach-sgrùdaidh agus a' freagairt le ìre de dheòntas a tha a' cumail taic ris an deasbad, ach dh'fhaodar a bhith feumach air beagan bhrosnachaidh	a' gabhail seachas leis an neach-sgrùdaidh is a' cumail an deasbaid a' dol, ged a dh'fhaodar a bhith feumach air brosnachadh	feumach air brosnachadh, gun a bhith a' toirt an aire co-sheasmhach ris na tha an neach-sgrùdaidh ag ràdh, aig amannan a' freagairt ann an dòigh nach eil buntainneach	feumach air brosnachadh tric, gun a bhith a' toirt mòran aire ris na tha an neach-sgrùdaidh ag ràdh, gu tric a' freagairt ann an dòigh nach eil buntainneach	an-còmhnaidh feumach air brosnachadh, a' toirt glè bheag de dh'aire, no a tha gun aire idir, ris na tha an neach-sgrùdaidh ag ràdh, agus a' freagairt ann an dòigh nach eil buntainneach
ag atharrachadh guth-cheòl (intonation) gu h-ealamh gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	a' dèanamh oidhirp a bhith ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	a' nochdadh beagan oidhirp a bhith ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	a' dèanamh beagan oidhirp, no tha iad gun oidhirp a dhèanamh idir, a bhith ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	gun oidhirp a dhèanamh idir a bhith ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh	gun oidhirp a dhèanamh idir a bhith ag atharrachadh guth-cheòl gus brìgh a thoirt seachad no a' socrachadh luaths mar a tha freagarrach san t-suidheachadh

Tuilleadh stiùiridh

Ann an raointean 30–26, 25–21, 20–18, 17–15 dh'fhaodadh an tagraiche soilleireachadh iarraidh bhon neach-sgrùdadh, ma tha feum ann.

Ann an raointean 14–11, 10–6 and 5–1 dh'fhaodadh an tagraiche gun soilleireachadh iarraidh bhon neach-sgrùdaidh nuair a bha feum ann NO ag iarraidh soilleireachaidh bhon neach-sgrùdaidh ach gun chomas a dhol air adhart leis a' choileanadh.

Rangachadh

Tha ìrean iomlan nan tagraichean air an dearbhadh a rèir an coileanaidh thar measadh a' chùrsa. Tha measadh a' chùrsa air a rangachadh A–D a rèir a' chomharra iomlain airson nan co-phàirtean uile ann am measadh a' chùrsa.

Tuairisgeul ìre airson C

Airson ìre C a bhuileachadh, mar as trice bidh tagraichean a' nochdadh coileanadh soirbheachail a thaobh nan sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa.

Tuairisgeul ìre airson A

Airson ìre A a bhuileachadh, mar as trice bidh tagraichean a' nochdadh ìre chunbhalach àrd de sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa.

Co-ionannachd agus in-ghabhaltas

Tha an cùrsa seo air a dhealbh airson a bhith cho cothromach agus cho ruigsinneach 's a ghabhas.

Tha ar [Poileasaidh Co-ionannachd Ruigsinn do Theisteanasan SQA](#) a' soilleireachadh ar dealas do:

- ♦ Achd Co-ionannachd 2010
- ♦ foghlam an aghaidh cinneachas
- ♦ dìon còraichean chloinne
- ♦ parantachd corporra

Bu chòir beachdachadh air feumalachdan gach tagraiche nuair a bhios tu ag ullachadh cothroman ionnsachaidh, a' cruthachadh goireasan-ionnsachaidh, no a' taghadh teacsaichean.

Tha stiùireadh mu rèiteachaidhean measaidh do thagraichean le ciorram agus an fheadhainn aig a bheil feumalachdan taic a bharrachd ri fhaighinn air [duilleag-lìn nan rèiteachaidhean measaidh](#).

Tuilleadh fiosrachaidh

- ♦ [Rèiteachaidhean measaidh](#)
- ♦ [Togail a' Churraicealaim 3–5](#)
- ♦ [Stiùireadh air cumhaichean measadh airson obair-chùrsa](#)
- ♦ [Stiùireadh air Measadh](#)
- ♦ [Rannsachadh SQA a rinneadh o chionn ghoirid](#)
- ♦ [Measadh aig astar](#)
- ♦ [Leabhar-làimhe SCQF](#)
- ♦ [Faigh eòlas air do Ìre SCQF — Frèam-obrach Chreideis is Theisteanasan na h-Alba](#)
- ♦ [Frèam-obrach Sgilean SQA: Sgilean Ionnsachaidh, Sgilean Beatha agus Sgilean Cosnaidh](#)

Pàipear-taic: notaichean taice a' chùrsa

Ro-ràdh

Chan eil na notaichean taice seo àithnteil. Tha iad a' toirt comhairle agus stiùireadh do thidsearan agus òraidichean mu dhòighean air an cùrsa a libhrigeadh. Feumar an leughadh an co-bhonn ris an t-sònrachadh cùrsa agus an sampall de phàipear cheistean agus obair-chùrsa.

A' leasachadh sgilean, eòlas agus tuigse

San earrainn seo, tha barrachd comhairle is stiùireadh mu sgilean, eòlas agus tuigse a dh'fhaodte toirt a-steach sa chùrsa. Bu chòir do thidsearan is òraidichean coimhead air an t-sònrachadh chùrsa seo airson sgilean, eòlas agus tuigse airson measadh a' chùrsa. Tha pailteas de shùbailteachd aig luchd-planaidh cùrsa airson co-theacsan so-leantainn a thaghadh a bhrosnaicheas agus a bheir dùbhlann do an tagraichean, a' tairgse an dà chuid farsaingeachd agus doimhneachd.

Tha na leanas a' toirt tar-shealladh farsaing air na sgilean, eòlas agus tuigse cuspair a thèid a leasachadh sa chùrsa:

- ◆ sgilean leughaidh, leughaidh breithneachail, èisteachd, còmhraidh agus sgrìobhaidh, mar a tha iomchaidh don adhbhar is don luchd-amais
- ◆ a' tuigse, mion-sgrùdadh agus a' luachadh theacsan sgrìobhte is labhairteach, mar a tha iomchaidh don adhbhar is don luchd-amais ann an co-theacsan litreachais, cànan, mheadhanan agus cultair
- ◆ a' cruthachadh is a' sgrìobhadh theacsan mionaideach, mar a tha iomchaidh don adhbhar is don luchd-amais ann an raon de cho-theacsan
- ◆ a' cleachdadh eòlas is tuigse air cànan
- ◆ a' cleachdadh eòlas is tuigse air dualchas cultarail nan Gàidheal agus dualchas cultarail dhaoine eile

Sgilean conaltraidh is litearrachd

Tha a bhith a' faighinn is a' leasachadh sgilean conaltraidh is litearrachd bunaiteach don chùrsa ann an Gàidhlig Nàiseanta 5. Gus na sgilean seo a leasachadh, bidh dlùth-cheangal eadar mòran de na gnìomhachdan teagaisg is ionnsachaidh a thathar a' taghadh. Tha tar-lùbadh de sgilean, agus feumar tagraichean a bhrosnachadh a bhith a' dèanamh ceanglaichean san ionnsachadh aca thar phàirtean eadar-dhealaichte den chùrsa.

Mar eisimpleir, tha e glè choltachd gun faod obair ullachaidh airson a' phàipeir cheistean air Leughadh agus Litreachas agus airson a' phàipeir cheistean air Èisteachd, no airson na h-obrach sònraichte-sgrìobhadh, stuth freagarrach mar bhunait airson a' chòmhradh. Mar an ceudna, faodaidh gnìomh far am feumar dlùth-leughadh mionaideach a dhèanamh air teacsa litreachais a bhith a' cur ri leasachadh nam prìomh sgilean a thathar ag iarraidh

airson

a' phàipeir cheistean Leughadh is Litreachas agus a' phàipeir cheistean Èisteachd. Tha e cudromach uallach a chur air cudromachd sgilean beachdachaidh. Feumar an t-saorsa is an cothrom a thoirt do thagraichean beachdachadh air an cinn fhèin. Tha sgilean beachdachaidh cudromach airson soirbheachais ann an Gàidhlig Nàiseanta 5. Anns gach co-phàirt measadh a' chùrsa, feumaidh tagraichean beachdachadh, mar eisimpleir:

- ◆ a' dèiligeadh ri teacsa sgrìobhte no labhairteach nach fhacas roimhe sna pàipearan cheistean air Leughadh agus Èisteachd
- ◆ a' dèiligeadh ris an litreachas a leugh iad agus a' cur an gnìomh an sgilean, eòlas is tuigse don cheist thaghta sa phàipear cheistean air Litreachas
- ◆ a' smaoineachadh mu bheachd-smuainean a thogadh mar phàirt den chòmhradh
- ◆ a' smaoineachadh tro chùisean mar phàirt de sgrìobhadh breithneachail no sgrìobhadh cruthachail airson na h-obrach sònraichte—sgrìobhadh

Tuigse, mion-sgrudadh agus luachadh

Tha leasachadh de na prìomh sgilean tuigse, mion-sgrudadh agus luachadh anns an dà chuid teacsan Gàidhlig sgrìobhte is labhairteach bunaiteach don chùrsa.

Bu chòir do na tagraichean amas air an tuigse de theacsan a nochdadh le bhith a' comharrachadh, a' leth-oireachadh agus a' mìneachadh nam faclan fhèin prìomh bheachdan, fiosrachadh, taobh-seallaidh, is msaa.

Mar phàirt de mhion-sgrudadh, bithear a' cur fòcas air pàirtean sònraichte de theacsa, agus a' coimhead gu dlùth aig mar a tha iad ag obrachadh, gus beachdachadh air a' bhuaidh a tha aca air an teacsa san fharsaingeachd. Dh'fhaodadh mion-sgrudadh atharrachadh a rèir an teacsa. Airson teacsa nas lugha, leithid dàin no artaigil naidheachd, bhiodh e iomchaidh beachdachadh air sgrudadh loidhne an deidh loidhne gus fòcas a chur air taghadh fhaclan, cànan figearach, mar meataforan, no fuaim. Bhiodh fòcas air foirm bàrdail brioghmhor cuideachd — structar agus co-dhealbhachd sonaid, mar eisimpleir. Airson teacsa nas motha, leithid nobhail no dealbh-chluiche, bhiodh e iomchaidh mion-sgrudadh a leudachadh gus beachdachadh air caractarachadh/leasachadh characteran, aithriseadh no stiùiridhean àrd-ùrlair, no sealladh fìor chudromach. Chan e liosta iomlan a tha seo. Bu chòir gum faighear ann am mion-sgrudadh fianais fhòcasaichte, mhionaideach a tha a' nochdadh aire air innleachdan litreachail agus a tha a' mìneachadh na buaidh a tha aca air tuigse an teacsa san fharsaingeachd.

Tha luachadh ag iarraidh air tagraichean a bhith an sàs gu h-iomlan sna teacsaichean a tha iad a' rannsachadh. Bu chòir gum bi na tagraichean comasach air mìneachadh dè a' bhuaidh a tha aig teacsa (no pàirtean dheth), no breithneachadh air èifeachdas a thaobh adhbhair.

Cruthachadh is sgrìobhadh de theacsan mionaideach ann an raon de cho-theacsan

Feumar tagraichean a bhrosnachadh a bhith a' sgrìobhadh ann an co-theacsan eadar-dhealaichte, agus air adhbharan eadar-dhealaichte, gus am bi cothrom aca na sgilean a chur an gnìomh a dh'ionnsaich iad rè a' chùrsa. Feumaidh tagraichean aon phìos sgrìobhaidh a tha san fharsaingeachd cruthachail no aon a tha san fharsaingeachd breithneachail airson na h-obrach sònraichte—sgrìobhadh; ach, faodar iomadh oidhirp a dhèanamh thar

sheòrsaichean is gnèithean-litreachais mus dèanar an taghaidh airson cur a-steach na h-obrach sònraichte–sgrìobhadh.

Bu chòir do na tagraichean na sgilean is innleachdan ionnsachadh a tha a dhìth airson aistidhean breithneachail a sgrìobhadh airson a' phàipeir cheistean air Litreachas. Tha seo a' toirt a-steach a bhith comasach air loidhne shoilleir de bheachdachadh a chur am follais a tha a' dèiligeadh ri agus a' freagairt ceist shònraichte, a tha ga leantainn thar pìos sgrìobhaidh shìnte.

Is e co-phàirt riatanach den chùrsa Gàidhlig Nàiseanta 5 a tha ann an cur ri chèile cànan mionaideach labhairteach sa Ghàidhlig. Feumar seo fhaicinn mar phròiseas leantainneach, làitheil a thathar a' leasachadh tro gach gnìomhachd ann an Gàidhlig agus ann an clasaichean tro mheadhan na Gàidhlig.

Eòlas agus tuigse air cànan

Is e a' fàs nas sgileile agus uidheamaichte ann an cleachdadh cànan air adhbharan sgrìobhadh is labhairt nan tagraichean fhèin a tha ann an eòlas is tuigse cànan. A bharrachd air sin bithear a' rannsachadh a' chànan a tha sònraichte do na teacsan a tha iad a' leughadh mar ullachadh airson a' phàipeir cheistean air Litreachas, agus airson a' phàipear cheistean air Leughadh.

Ann a bhith ag ullachadh an teacsan fhèin bidh na tagraichean a' cur an gnìomh an eòlas is tuigse de ciamar a chleachdar cànan mionaideach le sgrìobhaichean thar iomadh seòrsa, gnè is adhbhar.

Feumaidh ìre de dh'eòlas a bhith aig tagraichean air na prìomh dhòighean sa bheil cànan ag obair, mar eisimpleir:

- ◆ na dòighean sa bheil seantansan gan togail agus gam puingeachadh
- ◆ mar a dh'fhaodas cleachdaidhean co-chiallachaidh agus cleachdaidhean comharrachaidh a bhith aig faclan agus abairtean
- ◆ na prìomh phrionnsapalan is pàtran nan litreachaidh
- ◆ mar as urrainnear structar agus stoidhle a chleachdadh airson brìgh agus buaidh
- ◆ mar as urrainnear cànan a chur an gnìomh airson diofar adhbharan
- ◆ cho cudromach 's a tha ìre-chànain
- ◆ na diofaran eadar cànan labhairteach is sgrìobhte

Thathar a' sùileachadh gu bheil rannsachadh nan dòighean sa bheil cànan ag obair a bhith na phàirt de theagasg is ionnsachadh ann am pàirtean eile den chùrsa, seach mar eileamaid a sheasas fa leth. Dh'fhaodar a bhith iomchaidh dèiligeadh ris na co-phàirtean seo gu dìreach, ge-tà, far a bheil feum ann. Chan fheum rannsachadh cànan stad an sin. Am measg nan cuspairean eile a dh'fhaodadh a bhith airidh air rannsachadh tha cùisean freumh-fhaclach, fuaim fhaclan, dualchainnt, buaidh na Gàidhlig air a' Bheurla agus a chaochladh, is msaa.

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg

Feumar an cothrom a thoirt do thagraichean a bhith a' togail air na dh'ionnsachadh iad roimhe gus adhartas a thoirt air an eòlas air Gàidhlig.

Beartaichidh ionnsachadh mu Alba is cultar na h-Alba eòlas ionnsachadh nan tagraichean agus cuidichidh iad ann a bhith a' leasachadh nan sgilean airson ionnsachaidh, beatha is obrach a bhios feumach dhaibh ann an ullachadh a bhith a' gabhail an àite fhèin ann an Alba a tha eug-samhail, in-ghabhalach agus com-pàirteach, agus taobh a-muigh sin. Far a bheil cothroman ann gus dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg a fhreagarrachadh do cho-theacsa na h-Alba, bu chòir do thidsearan is òraidichean beachdachadh air seo.

Tha cothroman ann an t-ionnsachadh is an teagasg a chur còmhla gus ullachadh airson nan co-phàirtean eadar-dhealaichte de mheasadh a' chùrsa.

Bheir na h-eisimpleirean a leanas modhan-obrach a dh'fhaodar cleachdadh do thidsearan is òraidichean airson tagraichean a chuideachadh ann an ullachadh airson measadh a' chùrsa, agus gnìomhachdan a chuidicheas na tagraichean ann a bhith a' leasachadh an sgilean, eòlais is tuigse.

Modh-obrach eisimpleir rannsachadh litreachais — *Ri Aghaidh na Creig* le Maoilios Caimbeul

Tuairisgeul

Bidh na tagraichean a' mion-sgrùdadh an teacsa agus na tèaman a thogar san teacsa, a' coimhead air mar a bheir an t-ùghdar tuairisgeul air a' chàirdeas eadar na trì prìomh characteran agus na prìomh phàirtean de chànan a chleachdar. Bidh na tagraichean a' beachdachadh air an seasamh fhèin a thaobh càirdeis is dìlseachd.

Teacsan/tùsan

Ri Aghaidh na Creig le Maoilios Caimbeul bho Eadar Dà Sgeul. Tha dràma ri fhaighinn cuideachd.

Pàipear cheistean airson Leughadh

Bidh na tagraichean a' freagairt sreath de cheistean air earrann ghoirid den teacsa no dràma a tha a' toirt a-mach an tuigse le, mar eisimpleir ag iarraidh orra geàrr-chunntas a thoirt seachad nam faclan fhèin. Tha na faclan sna ceistean a' cuideachadh nan tagraichean a bhith a' dèanamh eadar-sgaradh eadar na seòrsaichean de cheistean: tuigse dhìreach (na thuirt an sgrìobhaiche), anailis (mar a rinn e seo) agus luachadh (cho math 's a rinn e seo).

Pàipear cheistean airson Litreachas

Bidh tagraichean a' sgrìobhadh aiste a nì sgrùdadh air an sgeulachd agus a mhìnicheas mar a bhios an t-ùghdar a' sealltainn don leughadair dè an seòrsa càirdeis a bha aig na trì prìomh characteran.

Pàipear cheistean airson Èisteachd

Bidh na tagraichean ag èisteachd ri clàr de Mhaoilios Caimbeul a' leughadh earrann den sgeulachd (ri fhaighinn aig www.storlann.co.uk) no ris na chanas an tidsearan no òraidichean mun sgeulachd, agus a' freagairt cheistean coltach ris an fheadhainn air an d' rinneadh iomradh seo shuas airson a' phàipeir cheistean air Leughadh.

Obair shònraichte–sgriobhadh

Mar modh-obrach cruthachail, dh'fhaodadh na tagraichean deireadh eile a sgrìobhadh.

Còmhraidh

Dh'fhaodadh na tagraichean dealbh-chluich a chur air bhonn bhon sgeulachd.

Modh-obrach eisimpleir rannsachadh cànan

Tuairisgeul

Bidh na tagraichean a' leughadh earrainn bho bhloga siubhail agus bidh iad fhèin a' sgrìobhadh fear, le fòcas air cleachdadh nan tràthan caithte agus briathrachas tuairisgeulach.

Teacsan/tùsan

Bloga siubhail.

Pàipear cheistean airson Leughadh agus pàipear cheistean airson Èisteachd

Bidh na tagraichean a' freagairt sreath de cheistean mar a chaidh a shònrachadh seo shuas sa mhodh-obrach eisimpleir rannsachadh litreachail.

Obair shònraichte–sgriobhadh

Bidh na tagraichean a' dèanamh am bloga fhèin.

Còmhraidh

Bidh na tagraichean a' clàradh agallamh far am bi iad a' cur ceistean air càch a chèile agus/no an tidsear no òraidiche mu am blogaichean, an eòlas agus planaichean airson siubhal san àm ri teachd.

Gnìomhachdan eisimpleir airson ionnsachadh is teagasg

Tha an clàr a leanas a' toirt seachad eisimpleirean de ghnìomhachdan ionnsachaidh is teagaisg thar nan sgilean a tha a' tairgse chothroman gus tagraichean ullachadh airson measadh a' chùrsa.

Gnìomhachd	Leughadh	Èisteachd	Còmhraidh	Obair shònraichte–sgriobhadh
Tha tagraichean a' rannsachadh cuspair agus a' dèanamh taisbeanadh labhairteach mu dheidhinn	A' dèanamh nòtaichean is earrainnean no a' cur loidhne fo thoraidhean a fhuaireadh bho stòr	A' freagairt ri ceistean an dèidh na h-òraid taisbeanaidh	A' toirt seachad òraid fa leth air a' chuspair	A' cleachdadh fiosrachadh taghte gus sgrìobhadh breithneachail a dhèanamh

Gnìomhachd	Leughadh	Èisteachd	Còmhradh	Obair shònraichte-sgrìobhadh
Tha tagraichean a' leughadh teacsa(ichean), air a(n) leantainn le còmhradh-buidhne	A' freagairt cheistean air an/na teacsa(ichean)	Ag èisteachd is a' freagairt ann an còmhradh-buidhne	A' cur ri còmhradh buidhne	A' sgrìobhadh fhreagairtean do chùisean a thogadh san teacsa
Tha tagraichean a' beacadachadh air cuspair, ag èisteachd ri òraid air a' chuspair agus a' sgrìobhadh mu dheidhinn	A' leughadh theacsaichean a tha co-cheangailte ri cuspair a' chòmhradh	Ag èisteachd agus a' freagairt sa chòmhradh-bhuidhne	A' cur ri còmhradh buidhne	A' sgrìobhadh mun chuspair
Tha tagraichean a' rannsachadh mar a nìtear dràma bho sgeulachd ghoirid	A' leughadh an sgrìobt	Ag èisteachd ri loidhnichean càch a chèile is a' toirt freagairt dhaibh	A' cur an dealbh-chluich air an àrd-ùrlar, seisean deasbad-buidhne/ ais-mholadh an dèidh làimh	A' sgrìobhadh deireadh eile don dealbh-chluich/ lèirmheas den dealbh-chluich a chaidh air an àrd-ùrlar
Tha tagraichean a' rannsachadh blogachadh	A' leughadh bhlogaichean airson fiosrachaidh gus stoidhle is innleachd aithneachadh			A' sgrìobhadh bloga
Tha tagraichean a' stiùireadh agallamhan	Tha tagraichean a' leughadh notaichean càch a chèile air na h-agallamhan airson fiosrachadh	A' freagairt ri ceistean is freagairtean	A' cleachdadh sgilean agallamhan	A' sgrìobhadh cheistean

Tha na h-eisimpleirean a leanas a' sealltainn mar a dh'fhaodadh na modhan-obrach air an ainmeachadh gu h-àrd a chleachdadh a rèir co-theacsa agus gnè-litreachais.

Dòighean-obrach a thaobh litreachas

- ♦ A' dealbhadh ghnìomhachdan leughadh breithneil agus èisteachd gus an tagraiche a chom-pàirteachadh ann an raon farsaing de theacsaichean sgrìobhte, lèirsinneach agus labhairte, a' gabhail a-steach feadhainn a thagh iad fhèin.
- ♦ Bu chòir do thagraichean sgrùdadh a dhèanamh air raon de dh'fheartan ghnèithean-litreachais a rannsachadh tro ghnìomhan breithneachail is mac-meanmnach a leigeas leotha mion-sgrùdadh, luachadh agus/no nochdadh gu bheil grèim aca air foirmeach litreachail buntainneach.
- ♦ Faodaidh freagairtean do theacsan litreachail a bhith eug-samhail: deasbad, aiste bhreithneachail, freagairt mhac-meanmnach, tar-chur gnè.

Dòighean-obrach a thaobh cànan

Tro rannsachadh eachdraidh ionadail, a' cleachdadh bàrdachd no clàraidhean beul-aithris a tha ri fhaighinn, mar eisimpleir:

- ♦ Ìre-chànain agus cànan iomchaidh
- ♦ cho cudromach 's a tha e gnàthasan-cainnt is structaran gnàthasach ionnsachadh airson coltas fileanta a bhith orra agus airson rudan a chur an cèill gu pongail
- ♦ làraichean-lìn naidheachdan mar bhrosnachadh do dheasbad sa chlas agus taisbeanaidhean

Dòighean-obrach a thaobh nam meadhanan

- ♦ fiolm Gàidhlig
- ♦ prògraman telebhisean do dh'òigridh

Faodaidh tagraichean làraichean-lìn a chleachdadh airson adhartas a thoirt air an sgilean rannsachaidh agus an comas a bhith ag aithneachadh fiosrachaidh feumail.

Dòighean-obrach a thaobh cultar

Dh'fhaodadh na leanas a bhith am measg nan cuspairean:

- ♦ Eachdraidh Ceilteach is Gàidhlig
- ♦ cànanan is cultaran Ceilteach eile
- ♦ Leasachadh na Gàidhlig
- ♦ Ealain is cultar na Gàidhlig (me ceòl, dràma, spòrs)
- ♦ Foghlam na Gàidhlig
- ♦ rannsachadh a bharrachd air cuspair sònraichte ann an litreachas na Gàidhlig
- ♦ Cànan Gàidhlig (me dualchainnt-eòlas), sgrùdaidhean ionadail anns a bheil pàirt chudromach aig a' Ghàidhlig

Thathar a' moladh chuspairean co-cheangailte a tha a' toirt ri chèile na còig sgilean (leughadh, leughadh breithneachail, èisteachd, còmhraidh is sgrìobhadh).

Dòighean-obrach a thaobh leasachadh agus brosnachadh thagraichean gus rannsachadh neo-eisimeileach a ghabhail os làimh a thaobh a' phrògraim leughaidh aca fhèin

- ♦ Tha leughadh pearsanta cudromach agus dh'fhaodte taic a chumail ris tro bhuidhnean leughadh nan tagraichean. Ghabhadh seo a dhèanamh ann an cruth choinneamhan air-loidhne cuideachd.
- ♦ Rannsachadh pròiseict trom bi tagraichean a' gabhail orra fhèin cuspairean agus cinn-adhbhair a rannsachadh anns a bheil ùidh shònraichte aca.
- ♦ Bidh ionnsachadh briathrachais na thaic do chomasan nan tagraichean tuigsinn is mealtainn na leughas iad.
- ♦ Bu chòir gum cuirear raon de theacsan fa chomhair nan tagraichean gus am fàs iad eòlach air raon de dh'fheartan gnè a thèid aca air aithneachadh an uair sin agus iomradh a dhèanamh air teacsan eile.
- ♦ Bu chòir gum fighear a-steach ann am modh-obrach an teagaisg pìosan-obrach a tha a' brosnachadh thagraichean a bhith a' tuigsinn phrìomh bheachdan, a' mion-sgrùdadh innleachdan litreachail (pongachadh, structar seantansan, iomhaigheachd, tòna), a' beachdachadh air seasamh an ùghdair, agus a' luachadh èifeachdas teacsa.
- ♦ Bho bhith a' togail air eòlas air gnàthasan cànan sgrìobhte, is urrainn do thagraichean an eòlas a chur an gnìomh ann an rannsachadh teacsan goirid nach fhacas roimhe agus teacsan sinichte (me nobhail, sgeulachd ghoirid, dràma, bàrdachd, naidheachdas) agus freagairt bhreithneachail shìnte a thoirt seachad far a bheilear a' rannsachadh is a' luachadh prìomh fheartan gnè.

Dòighean-obrach a thaobh leasachadh agus brosnachadh thagraichean gus rannsachadh neo-eisimeileach a ghabhail os làimh a thaobh a' phrògraim sgrìobhaidh aca fhèin

- ♦ Bu chòir gum bithear a' brosnachadh nan tagraichean pìosan sgrìobhaidh a chruthachadh a nochdas tuigse is comas-luachaidh de raon de sheòrsaichean gnè is feartan.
- ♦ Faodar planadh, sgrìobhadh is deasachadh theacsan a leasachadh mar bhuidheann de sgilean ceangailte agus mar fhianais gun do chleachd, gun do mhùth no gun do dh'atharraich an tagraiche gnàthasan litreachail air adhbhar sònraichte, me monolog, sgrìobt dràma, sgeulachd ghoirid, sgrìobhadh sìnte argamaideach no impidheach.

A' leasachadh ro-innleachdan sgrìobhaidh airson raon nan gnèithean-litreachais

- ♦ Faodar mothachadh thagraichean a thogail de dh'ìre-chànain iomchaidh do dh'adhbhar tro chruinneachadh de sheòrsaichean sgrìobhaidh a chòrdas riutha agus a tha iad fhèin air leughadh.

Ag ullachadh airson measadh cùrsa

Tha ùine a bharrachd aig gach cùrsa a dh'fhaodar cleachdadh ma mheasas tidsearan no òraidichean gu bheil e iomchaidh airson leigeil le tagraichean ullachadh airson measadh a' chùrsa. Faodar an ùine seo a chleachdadh faisg air toiseach a' chùrsa agus aig amannan eadar-dhealaichte rè a' chùrsa airson daingneachadh is taic. Faodar a chleachdadh faisg air deireadh a' chùrsa, airson barrachd fighe a-steach, ath-sgrùdadh agus ullachadh airson measadh a' chùrsa.

Pàipear cheistean 1: Leughadh agus Litreachas

Roinn 1: Leughadh airson tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh

San earrainn seo feumaidh tagraichean an aire a thoirt gu dlùth ris an dà chuid na beachdan agus an cànan a tha ga chleachdadh ann an teacsa neo-fhicseanail nach fhacas roimhe. Thèid iad seo a thoirt bho thùsan mar phàipearan-naidheachd, agus thathar a' moladh gum fàs na tagraichean eòlach air an t-seòrsa sgrìobhaidh seo. Bu chòir gum bithear a' rannsachadh raon farsaing de stoidhlichean: argamaideach, ìmpidheach, oideachail, pearsanta, beachdail, trom-chùiseach, àbhachdach, msaa. Dh'fhaodte iarraidh air tagraichean teacsan a lorg is a com-pàirteachadh a tha fillte gu leòr aig ìre de chànan. Dh'fhaodadh beachdachadh air prìomh bheachdan, agus mar a tha sgrìobhadairean air cànan a chleachdadh, a bhith a' leantainn an dèidh sin. San dòigh seo dh'fhaodte an còmhraidh fhilleadh a-steach ann am modhan-obrach teagaisg is ionnsachaidh airson a' phàipear cheistean air Leughadh.

Feumar na tagraichean a bhrosnachadh gus faighneachd dhaibh fhèin:

- ◆ Dè na prìomh bheachdan a tha aig an sgrìobhaiche agus dè na h-innleachdan cainnt a thathar gan cleachdadh airson nam beachdan seo a chur an cèill?
- ◆ Dè an luchd-amais a thathar a' targaideachadh?
- ◆ Dè tha an sgrìobhaiche a' feuchainn ri dhèanamh leis a' phìos sgrìobhaidh seo? Ìmpidh a chur, spreòdadh?
- ◆ An tug e orm gàireachdainn? An robh mi brònach, feargach, msaa?
- ◆ Dè a' bhuaidh a dh'fhàg an sgrìobhadh orm?
- ◆ An robh e èifeachdach?

Bu chòir do na tagraichean amas air na prìomh bheachdan aithneachadh, a' feuchainn ri an sgaradh bho eisimpleirean, leudachadh, seachas, is msaa agus a bhith comasach air prìomh bheachdan sgrìobhaiche a shònrachadh, aithneachadh, a tharraing a-mach is a chur nam faclan fhèin bho earrannan cuimseach mòr de theacsa.

Bu chòir a bhith a' cur air adhart cleachdadh faclair airson tùsan, mìneachaidhean, diofaran dualchainnteach, bun-chiallan agus fo-chiallan fhaclan a rannsachadh, agus an cois le sin sgil tuigsinn chiallan bho bhith ag aithneachadh steamaichean is freumhan. Bu chòir a bhith a' cur air adhart an sgil de thuigsinn briathrachas tro leughadh ann an co-theacsa.

Feumar an cothrom a thoirt do na tagraichean tighinn thairis air briathrachas nach fhacas roimhe airson leigeil leotha sgilean tomhais a chleachdadh airson obrachadh a-mach dè a' chiall sa cho-theacsa. Tha an cothrom tighinn thairis air briathrachas nach fhacas roimhe na chuideachadh do na tagraichean ann a bhith a' smaoinreachadh gu neo-eisimeileach agus

a' togail am misneachd tro bhith a' toirt ullachadh dhaibh airson dèiligeadh ri, agus freagairt air, stuth nach aithne dhaibh. A bharrachd air sin, tha seo a' leasachadh an sgil a thaobh comas air aithneachadh cò na faclan a tha cudromach airson tuigse fhaighinn air an earrann, agus cò dhiubh nach eil.

Bu chòir do thagraichean:

- ♦ misneachd a leasachadh san eòlas air innleachdan coitcheann cànan mar eisimpleir taghadh fhaclan, structar seantansan, meatafor, pongachadh, tònna, iomsgaradh
- ♦ bhith comasach air beachdan mion-sgrùdadh a thoirt seachad aig a bheil fòcas air, agus a tha an cois, eisimpleirean de chleachdadh cànan an sgrìobhaiche
- ♦ bhith mothachail air, agus comasach air aithneachadh, pàtran cumanta de structar am broinn phiosan de sgrìobhadh
- ♦ bhith comasach air beachdan a thoirt seachad air mar a cheanglaichear paragrafan, agus èifeachdas nan earrannan toisich agus/no deireannaich, no paragrafan

Roinn 2: Litreachas

Tha an aiste bhreithneachail airson na h-earrainn Litreachas ag iarraidh air tagraichean aon cheist a thaghadh agus freagairt fhòcasaichte a thoirt seachad a bhuineas gu dìreach don cheist. Tha e cudromach gun cleachd na tagraichean loidhne cho-sheasmhach smaoineachaidh san aiste aca.

Bu chòir gum buin seo gu dlùth don cheist, agus a bhith structaraichte ann an dòigh agus gu bheil e a' fàgail na cèill soilleir. Bu chòir do na h-aistidhean breithneachail eòlas is tuigse a nochdadh den teacsa, mion-sgrùdadh de dh'innleachdan an sgrìobhaiche, agus luachadh, agus na tagraichean a' sealltainn na fhuaras às no na mhealladh anns an teacsa. Bu chòir do na tagraichean a bhith mothachail gum feum an sgrìobhadh a bhith pongail gu leòr airson na thathar a' ciallachadh a dhèanamh soilleir aig a' chiad leughadh, ged nach eil pongalachd theicnigeach ga measadh san earrainn seo, no dh'fhaodadh e bhith ga pheanasachadh fhèin ma tha e neo-shoilleir.

Bu chòir do na tagraichean a bhith mothachail gu bheil aca ri mion-sgrùdadh a nochdadh san aiste aca. Feumar cuimhneachadh gur dòcha gum bi aon innleachd iomchaidh airson dràma, gun a bhith iomchaidh airson bàrdachd, msaa, agus bu chòir gum bi fios aig na tagraichean air an diofar:

- ♦ Airson dràma, dh'fhaodadh prìomh innleachdan a bhith caractarachadh, prìomh shealladh/sheallaidhean, structar, aona-cheann, strì, suidheachadh, msaa.
- ♦ Airson nan ceistean air an nobhail is sgeulachd ghoirid, dh'fhaodadh caractarachadh, suidheachadh, cànan, prìomh thachartas(an), aona-cheann, puing-tionndaidh, plota, structar, dòigh-aithris, tuairisgeul, is msaa a bhith nam prìomh innleachdan airson rannsachaidh.
- ♦ Airson bàrdachd, dh'fhaodadh e bhith fiachail beachdachadh air taghadh fhaclan, tònna, iomhaigheachd, structar, ruitheam, comhardadh, fuaim, msaa.
- ♦ Airson film is dràma telebhisein, bu chòir do na tagraichean seallaidhean cudromach no sreath-sheallaidhean a rannsachadh bhon fhilm no dràma telebhisein a tha iad a' rannsachadh, a bharrachd air mothachadh a leasachadh den obair san fharsaingeachd. Bu chòir dhaibh tuigse a leasachadh de phrìomh fheartan is innleachdan

film is dràma telebhisein, mar: cleachdadh camara, prìomh shreath, caractarachadh, *mise-en-scène*, gearradh, suidheachadh, ceòl/fuaim, èifeachdan sònraichte plota, còmhradh.

Faodaidh tagraichean suas gu sia lethbhreacan a thoirt leotha de na teacsaichean taghta aca ma tha iad glan gu seòmar na deuchainn agus mar sin bu chòir gum bithear gam brosnachadh an cleachdadh gus taic a chumail ri am freagairtean le sampallan iomchaidh sa mhion-sgrùdadh agus luachadh aca. Bu chòir a bhith ag innse do na tagraichean gun a bhith a' dèanamh lethbhreacan de earrainnean mòra de theacsan.

Pàipear cheistean 2: Èisteachd

An seo tha na tagraichean a' dèiligeadh ris an dùbhlán a bhith a' cur an gnìomh an sgilean èisteachd ann an tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh do theacsa neo-fhicseanail mionaideach labhairteach sa Ghàidhlig nach cualas roimhe.

Tha e cudromach gu bheil tagraichean mothachail air adhbhar agus luchd-amais nan teacsaichean labhairteach a chluinneas iad. Dh'fhaodadh e bhith cuideachail dhaibh ma bha iad cleachdte ri bhith a' cur gu feum leabhraichean-eagrachaidh is ro-innleachdan èisteachd gnìomhach anns am bi iad a' toirt an ceistean fhèin gu gnìomhachd èisteachd sam bith, coltach ris a' chomhairle air an d' rinneadh iomradh seo shuas san earrainn air Leughadh airson tuigse, mion-sgrùdadh agus luachadh. Feumar na tagraichean a bhrosnachadh gus faighneachd dhaibh fhèin:

- ◆ Dè na prìomh bheachdan a th' aig an neach-labhairt agus dè na h-innleachdan cànan a thathar gan cleachdadh airson nam beachdan seo a chur an cèill?
- ◆ Cò an luchd-amais?
- ◆ Dè tha an neach-labhairt a' feuchainn ri dhèanamh? Ìmpidh a chur oirnn, conas a chur oirnn, no fiosrachadh a thoirt dhuinn?
- ◆ An tug e orm gàireachdainn? An robh mi brònach, feargach, msaa?
- ◆ Dè a' bhuaidh a dh'fhàg an neach-labhairt orm?
- ◆ An robh e èifeachdach?

Obair shònraichte–sgrìobhadh

Tha an obair shònraichte–sgrìobhadh air a dèanamh suas de aon phìos sgrìobhaidh a tha an dara cuid an ìre mhath cruthachail no an ìre mhath breithneachail. Bu chòir a bhith a' faicinn an obair shònraichte–sgrìobhadh mar cheann-finidh teagasg is ionnsachadh nan sgilean sgrìobhaidh a rinneadh rè a' chùrsa. Is fhiach cudrom a chur air luach mhodhan-obrach a bhrosnaicheas raon de dhiofar sheòrsaichean de sgrìobhadh. Tha gnìomh measaidh na h-obrach sònraichte–sgrìobhadh a' tairgse grunn dòighean-obrach air am faodadh tagraichean beachdachadh.

Coltach ris a' chòmhradh, bu chòir gum bi uiread pearsanachadh is taghadh sa ghabhas air a thairgse gu tagraichean a thaobh roghnadh na gnè is nan cuspairean. Ma tha na tagraichean gu tur an sàs sna pìosan-obrach agus na cuspairean, thig ìre àrd de chom-pàirteachadh a-mach às, agus bidh soirbheachas nas buailtiche. Faodaidh gnìomhan a bhith coltach airson tagraichean aig diofar ìrean leasachaidh. An seo, is ann às an toradh a thig diofarachadh anns an fharsaingeachd, seach a bhith na phàirt den phìos-obrach fhèin.

Far an do roghnaich na tagraichean pìos sgrìobhaidh a dhèanamh a tha san fharsaingeachd cruthachail, bu chòir am brosnachadh am mac-meanmna a chur gu feum agus an eòlas-beatha fhèin a rùrachd.

Nuair a tha na tagraichean a' sgrìobhadh mun eòlas-beatha fhèin, feumar gabhail ris gun làimhsich na tagraichean am pìos-obrach seo le ìrean eadar-dhealaichte de dh'ìnbheas pearsanta no fèin-mhothachadh. Tha e gu leòr gun dèilig na tagraichean le smuaintean, faireachaidhean is mothachaidhean; cha leigear leas gum bi beachdachadh air astar san sgrìobhadh, mura tig seo gu nàdarrach am follais ann am pìos sgrìobhaidh, no mur eil an t-ìnbheas pearsanta aig an tagraichean airson a leithid de sgrìobhadh. Feumar a bhith cinnteach gur e comas sgrìobhaidh an tagraichean a tha ga mheasadh san obair shònraichte-sgrìobhadh, is chan e ìnbheas an susbaint.

Far an do roghnaich na tagraichean pìos a tha breithneachail san fharsaingeachd, dh'fhaodte taic a chumail ris an sgrìobhadh aig an toiseach le gnìomhachdan stèidhte air deasbad, gu h-àraidh deasbad-buidhne air cuspairean a chaidh a thaghadh le tagraichean mar phàirt de dh'ionnsachadh neo-eisimeileach. Bu chòir gum bi deasbad na chuideachadh ann an doimhneachadh tuigse nan tagraichean de na cùisean a tha iad a' rannsachadh is a' rùrachd, agus co-aoisean gu tric san t-suidheachadh as fheàrr airson comhairle a thairgse air dè tha ag obair is dè nach eil. Is àbhaist gur e measgachadh de dh'fhìrinn is beachdan a tha ann an sgrìobhadh breithneachail. Bu chòir a bhith a' brosnachadh na tagraichean an dà chuid a thoirt a-steach san sgrìobhadh breithneachail aca fhèin. Cha bu chòir gum faighear cus seachas ann an sgrìobhadh breithneachail agus bu chòir gu bheil a' rannsachadh nan argamaidean buntainneach don ìre as iomlaine a ghabhas.

Ann a bhith a' rannsachadh airson phìosan breithneachail is dòcha gum bi na tagraichean a' leughadh phìosan de neo-fhicsean no artaigilean naidheachd a chaidh a sgrìobhadh gu proifeiseanta no a' coimhead air prògraman aithriseach air an telebhisean. Faodar dà rùn a shàsachadh an seo leis gur dòcha gum bi cothroman aig na tagraichean an sgilean leughaidh is èisteachd a chur am feabhas fhad 's a tha iad ag ullachadh airson na h-obrach sònraichte-sgrìobhadh. Dh'fhaodadh barrachd tar-lùbaidh a bhith ann leis gum feum na tagraichean am faclan fhèin a chleachdadh ann a bhith a' làimhseachadh bheachdan airson sgrìobhaidh breithneachail, a bhios coltach ris na th' aca ri dhèanamh a thaobh gearr-chunntas a sgrìobhadh agus nochdadh tuigse sa phàipear cheistean airson Leughadh. Bu chòir cur an cuimhne nan tagraichean gum feum iad aithneachadh gach tùs a chleachd iad.

Tha mòran de na puingeann gu h-àrd fìor cuideachd airson pìosan sgrìobhaidh a tha stèidhte air fiosrachadh, leithid aithisgean, blogaichean agus eachdraidhean-beatha. A thaobh phìosan sgrìobhaidh sa bheil am prìomh amas a bhith a' toirt seachad fiosrachadh, thathar a' gabhail riutha gu tur airson na h-obrach sònraichte-sgrìobhadh.

Bu chòir innse do thagraichean cuideachd cho fada is a bhios an obair shònraichte-sgrìobhadh Gàidhlig Nàiseanta 5, agus is e sin mu thuaiream 700–1,000 facal, mar a tha iomchaidh don ghnè-litreachais (faicibh seo shìos an nòta air bàrdachd). Thathar an dùil gum bi am figear seo iomchaidh don ghnìomh airson tagraichean aig an ìre seo. Is e sgil luachmhor a tha ann a bhith comasach air sgrìobhadh taobh a-staigh crìochan fhaclan sònraichte airson thagraichean a tha a' dol air adhart gu ionnsachadh a bharrachd.

Feumar dàn a làimhseachadh san dearbh dhòigh agus pìos sgrìobhaidh sam bith a tha cruthachail san fharsaingeachd. Tha àireamh as motha de 1,000 faclan a' buntainn ri

bàrdachd cuideachd, ach a thaobh faid, bhite an dùil gum biodh an sgrìobhadh goirid leis mar a tha an cànan mar as trice cho teann san ghnè-litreachais seo. Mar sin chan eil an àireamh fhaclan nas lugha de 700 a' buntainn, oir bidh an raon slàn de chomharran ri fhaighinn airson pìosan a chuirear a-steach a tha gu math nas giorra.

Comhairle air dearbhadh/mèirle-sgrìobhaidh

Tha na puingeann a leanas gan toirt seachad mar chomhairle a-mhàin, agus chan eilear an dùil gu bheil iad òrdachail.

Tuigidh a' mhòr chuid de thagraichean gur e mèirle-sgrìobhaidh a bhith a' toirt (no a' ceannach) aiste bhon eadar-lìon no a' cur a-steach obair nach do rinn iad fhèin. Is fhiach cuideam a chur air a' phuuing gu bheil na leanas nan eisimpleirean de mhèirle-sgrìobhaidh cuideachd:

- ◆ a' dèanamh lethbhreac is cur-ann bhon eadar-lìon gun iomradh a dhèanamh air na tùsan
- ◆ a' dèanamh lethbhreac gu dìreach à teacs-leabhar gun iomradh a dhèanamh air an tùs
- ◆ a' dearmad chromagan turrach bho às-aithrisean

Bu chòir do na tagraichean an obair shònraichte–sgrìobhadh aca a sgrìobhadh nam faclan fhèin, mur eil iad a' dèanamh iomradh bho thùs ainmichte. Ma thathar ag iarraidh air tagraichean mìneachadh a thoirt seachad air dè tha iad a' ciallachadh le abairt no seantans, bu chòir dhaibh a bhith comasach air seo a dhèanamh.

Tha e cudromach gun tuig na tagraichean gu bheil iad a' daingneachadh gur ann leotha fhèin a tha an obair agus gu bheil e air ainmeachadh gu h-iomchaidh far an do chleachdadh beachdan no cànan a bhuineas do chuideigin eile, nuair a chuireas iad an ainm ris an aithris-dhearbhadh air an duilleag chòmhdach.

Le bhith a' brosnachadh tagraichean an cuspair aca fhèin a thaghadh airson phìosan sgrìobhaidh, chan ann a-mhàin gum bithear a' brosnachadh pearsanachadh, roghainn agus ionnsachadh neo-eisimeileach, ach bithear cuideachd a' lùghdachadh a' chunnairt gum bi mèirle-sgrìobhaidh ann am measg grunn tagraichean a tha uile a' dèiligeadh ris an aon chuspair. Airson sgrìobhadh a tha an ìre mhath breithneachail, ma thathar ag iarraidh gum bi co-dhiù aon stòr a chaidh a sgrìobhadh sa bhliadhna mu dheireadh, bidh sin ro anmoch airson na mòr-chuid de stuthan bho bhancaicean aistean air-loidhne.

Dh'fhaodadh atharrachadh follaiseach ann an stoidhle sgrìobhaidh a bhith na thaisbeanair air mèirle-sgrìobhaidh. Nì cleachdadh luirg adhartaich ann an einnsean-luirg eadar-lìn, agus a' cuairteachadh abairtean fo theagamh ann an comharran labhairt dùbailte ("...") cinnteach gur e duilleagan leis an t-sreath shònraichte seo a dhùisgeas.

'S e an dòigh as èifeachdaiche gus tagraichean a chuideachadh a bhith a' seachnadh mèirle-sgrìobhaidh a bhith a' cur seachad ùine a' beachdachadh air a' chùis còmhla riutha (a' gabhail a-steach na cunnartan agus na slocan-tuislidh), agus le bhith a' teagasg sgilean rannsachaidh bunaiteach maille ri teagasg agus ionnsachadh sgrìobhaidh. Dh'fhaodadh e bhith math tòiseachadh le mìneachadh mèirle-sgrìobhaidh a tha SQA a' cleachdadh: 'A' dearmad air tùsan aithneachadh gu cothromach agus/no a' cur a-steach obair cuideigin eile mar gum b' e an obair agad fhèin a bh' ann.'

Bu chòir gu bheil tagraichean air na riaghailtean a leughadh agus a thuigsinn a thaobh cruthachadh obair shònraichte–sgriobhadh a gheibhear san leabhran SQA *An obair-chùrsa agad*.

Còmhraidh

Gheibh tagraichean buannachd à raon de chothroman còmhraidh a chleachdadh ann an diofar dhòighean, mar thaisbeanaidhean, còmhraidhean is deasbadan, a' leantainn orra don chòmhraidh a tha air a mheasadh gu foirmeil leis an tidsear no òraidiche.

Is iad na coileanaidhean as fheàrr an fheadhainn a leigeas leis na tagraichean fòcasadh air cuspair no tèama anns a bheil ùidh aca agus a tha gan ceadachadh uiread 's a ghabhas de phearsanachadh is taghadh, ach a tha freagarrach airson còmhraidh nàdarra.

Bu chòir do na tagraichean a bhith mothachail nach e gu sìmplidh a' toirt seachad thaisbeanaidhean fiosrach, no agallamhan ceist-is-freagairt, a bhios na coileanaidhean as fheàrr, ach còmhraidhean ceart dà-rathadach eadar iad fhèin is an tidsear no òraidiche. Bu chòir gu bheil am fòcas ga chur air iomlaid bheachd-smuainean is barailean, leis na tagraichean a' gabhail orra fhèin gus an uimhir as motha 's a ghabhas den chòmhraidh a stiùireadh. Is e dòigh air leth airson sgilean a leasachadh airson a' chòmhraidh a bhiodh ann an cleachdadh cunbhalach do na tagraichean ann an deasbadan-buidhne a stiùireadh no a chathrachadh.

Leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh

Bu chòir do luchd-planaidh a' chùrsa, cothroman a chomharrachadh air feadh a' chùrsa airson tagraichean a bhith a' leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Bu chòir do thagraichean a bhith mothachail air na sgilean a tha iad a' leasachadh agus faodaidh tidsearan is òraidichean comhairle a thoirt seachad mu chothroman gus an cleachdadh agus an leasachadh.

Chan eil SQA a' dèanamh measadh foirmeil air sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Dh'fhaodadh gum bi cothroman ann cuideachd sgilean a bharrachd a leasachadh a rèir nan dòighean-obrach a bhios gach ionad a' cleachdadh gus an cùrsa a lìbhrigeadh. Tha seo airson tidsearan is òraidichean fa leth a riaghladh.

Tha an clàr seo gu h-ìosal a' toirt seachad beagan mholaidhean de chothroman airson barrachd leasachaidh de na sgilean seo sa chùrsa.

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg
1 Litearrachd	1.1 Leughadh Dh'fhaodte seo a leasachadh le gnìomhachdan a tha: ♦ a' gabhail a-steach teacsaichean ficsein agus fiosrachaidh ♦ a' cleachdadh còmhraidh gus tagraichean a chuideachadh a bhith a' dol an sàs ann an teacsaichean agus na beachd-smuainean annta a chomharrachadh Dh'fhaodadh na leanas a bhith am measg nan gnìomhachdan a bheir taic do thagraichean beachdan aithneachadh an lùib theacsan: ♦ a' cur is a' freagairt cheistean ♦ a' dèanamh choslasan agus contrarrachdan ♦ a' seòrsachadh is a' cur an òrdugh ♦ a' dèanamh gearr-chunntas, a' soilleireachadh is ro-innse ♦ a' coileanadh theacsan Gheibh tagraichean buannachd cuideachd à gnìomhachdan a tha a' cur fòcas air an luchd-amais agus adhbhar theacsan.

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg
	1.2 Sgrìobhadh Dh'fhaodte tagraichean a bhrosnachadh an sgrìobhadh a phlanadh le: ♦ a' cruthachadh mhapaichean smuaintean ♦ còmhraidh chomhaisean far a bheil iad a' beachdachadh air a' ghnè-litreachais, luchd-amais agus adhbhar an sgrìobhaidh aca Gheibh sgrìobhadh nan tagraichean buannachd à: ♦ beachdachadh air structar agus co-dhealbhachd ♦ togail seantansan, le bhith a' ceangal ♦ planadh pharagrafan ♦ cleachdadh sheantansan cuspair ♦ leasachadh briathrachas ♦ leasachadh sgilean teicnigeach ann an gràmar, pongachadh is litreachadh ♦ cleachdadh phlanaichean airson sgrìobhadh 1.3 Èisteachd agus bruidhinn Far a bheil e iomchaidh, bu chòir a bhith a' brosnachadh nan tagraichean na sgilean cànan a chleachdadh ann an suidheachaidhean cànan fìor. Sna suidheachaidhean seo, gu h-àraidh ann am beatha is obair, dh'fhaodadh gnìomhachdan mar na leanas a bhith ann: ♦ a' cur is a' freagairt cheistean ♦ ag èisteachd is a' dèanamh choslasan/contrarrachdan ♦ a' dèanamh geàrr-chunntas, a' soilleireachadh is a' ro-innse
4 Comas-cosnaidh, iomairt agus saoranachd Am measg nan rudan a tha an lùib saoranachd tha cùram airson na h-àrainneachd is airson dhaoine eile; a bhith mothachail air còraichean is uallachan; a bhith	4.6 Saoranachd Tha tagraichean ag ionnsachadh mu chultar an latha an-diugh agus dualchas cultarail, agus an sgilean Gàidhlig is eòlas a leasachadh tro cho-theacsan litreachais, cànan, mheadhanan agus cultair. Bu chòir don chùrsa tuigse nan tagraichean a leasachadh air cùisean saoranachd a bharrachd air brosnachadh an tuigse de an cultar is coimhearsnachd fhèin.

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg
mothachail air a' cho-chomann dheamocratach; a bhith a' coimhead a-mach a dh'ionnsaigh a' cho-chomainn; a bhith comasach air an dreuchd phearsanta aithneachadh sa cho-theacsa seo; agus a bhith mothachail air cùisean cruinneil, a' tuigsinn an uallachan fhèin am broinn seo, agus gan giùlan gu freagarrach	
5 Sgilean smaoineachaidh	5.3 Cur an gnìomh Is e seo an comas fiosrachadh a th' ann mar-thà a chleachdadh gus fuasgladh fhaighinn air duilgheadas ann an co-theacsa eadar-dhealaichte, agus gnìomh a phlanadh, eagrachadh agus a chrìochnachadh airson na dh'fhaodadh a bhith a dhith ann an suidheachaidhean beatha no obrach. Airson seo a dhèanamh le taic aig an ìre seo, bu chòir gum bithear a' toirt cothrom do na tagraichean obair air pìosan-obrach cànan a tha ann an ceumannan cùramach agus air an òrdachadh airson leigeil leotha obair leis nas aithne dhaibh agus sin a chur an gnìomh ann an suidheachaidhean eadar-dhealaichte. 5.4 Mion-sgrùdadh agus luachadh Far an gabh seo dèanamh, bu chòir gum bithear a' toirt cothrom do na tagraichean na sgilean seo a leasachadh ann an co-theacsan conaltraidh fìor. Tha raon de sheòrsaichean de theacsan riatanach ann a bhith a' leasachadh, a' mion-sgrùdadh agus ag ath-luachadh sgilean ann an èisteachd is leughadh gus mothachadh nan tagraichean a leasachadh de chùisean mar: ◆ brìgh agus buaidh air luchd-amais ◆ ag eadar-dhealachadh fìrinn agus barail ◆ a' beachdachadh air claonadh, cothromachadh is stèidh-amhairc

Fiosrachadh rianachd

Foillsichte: An t-Sultain 2017 (dreach 2.0)

Eachdraidh atharrachaidhean

Dreach	Tuairisgeul air atharrachadh	Deit
2.0	Notaichean taice a' chùrsa air an cur ris mar pàipear-taic.	An t-Sultain 2017

Faodar an sònrachadh cùrsa seo ath-riochdachadh gu h-iomlan no ann am pàirt airson adhbharan foghlaim air chumha 's nach faighear prothaid sam bith às an ath-riochdachadh agus, ma thathar ga ath-riochdachadh ann am pàirt, gu bheilear ag aithneachadh cò às a thàinig e. Faodar lethbhreacan a bharrachd den t-sònrachadh sùrsa seo a luchdadh a-nuas bho làrach-lìn an SQA aig www.sqa.org.uk.

Nòta: tha comhairle ga thoirt dhuibh sealltainn ri làrach-lìn SQA gus dèanamh cinnteach gu bheil sibh a' cleachdadh an dreach as ùire den t-sònrachadh cùrsa seo.